

BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN TEŞKİLİ VE AZALARININ SEÇİMİ.

Yazan : *Dr. İlhan ARSEL*

U M U M İ P L A N

Birinci Kesim

SEÇMEN KÜTLESİNİN TERKİBİ

- I) Oy hakkını haiz olmanın şartları (kimler seçmen olabilir?)
  - A) Seçme yeterliği
    - 1) Olumlu şartlar (Haiz bulunulması gereken şartlar)
      - a) Yaş haddi
    - 2) Olumsuz şartlar
- II) Oy hakkının istimali şartları :
  - A) Seçmen kütüğüne yazılı olmak.
    - 1) Seçmen kütüklerinin daimiliği ve yeknesaklığı
    - 2) Seçmen kütüklerinin düzenlenmesi
    - 3) Seçmen kütüğüne yazılma şartları
    - 4) Kütüklerin asılması ve partilere birer suretlerinin tevzii
    - 5) Seçmen kütüklerinin gözden geçirilmesi
    - 6) Kütüklere itiraz.
    - 7) Kütüğe yazılı olmanın hukukî neticeleri

İkinci Kesim

SEÇİLME EHLİYETİ (KİMLER MİLLETVEKİLİ SEÇİLEBİLİR)

- I) Yaş şartı
- II) Seçilme yeterliğinin diğer şartları.
- III) Seçilme ehliyetini haiz olup da seçilemeyecek olanlar
  - A) Adaylığını mutlak surette koyamayacak olanlar
  - B) Memurların adaylıklarını koyabilmeleri

Üçüncü Kesim

SEÇİM AMELİYESİNE TAKADDÜM EDEN İŞLER VE SEÇİM

- I) Seçimin başlangıcı ve seçim gününün tespiti :
  - A) Umumi seçimler

- B) Ara seçimleri
- II) Seçim zamanı ve seçim zamanında yapılacak işler
  - A) Adaylık koyma
    - 1) Adaylık koyma esasları
    - 2) Adaylık listelerinin ilâmı ve adaylığa itiraz
  - B) Seçim propagandası
    - 1) Umumi toplantılar :
      - a) Açık yer toplantıları
      - b) Kapalı yer toplantıları
    - 2) Hoparlörlerle propaganda
    - 3) Duvar ilânları vasıtasıyla propaganda
  - C) Seçim mekanizmasının teşkili
    - 1) Seçim mekanizmasının dayandığı esaslar
    - 2) Seçim kurullarının teşkili
      - a) Yüksek Seçim Kurulu
      - b) İl Seçim Kurulu
      - c) İlçe Seçim Kurulu
      - d) Sandık Kurulu
    - 3) Seçim Kurullarının vazifeleri
      - a) Yüksek Seçim Kurulunun vazifeleri
      - b) İl Seçim Kurulunun vazifeleri
      - c) İlçe Seçim Kurulunun vazifeleri
      - d) Sandık kurullarının vazifeleri
- III) Seçim ameliyesinin dayandığı esaslar ve seçim
  - A) Seçim ameliyesinin dayandığı esaslar
    - 1) Oy hakkının kolaylıkla ve külfetsizce istimal edilebilmesi için kabul edilen kaideler
      - a) Oy verme mahallinin tespitinde gözetilen hususlar
      - b) Seçim gününün ve müddetinin tespitinde gözetilen hususlar
    - 2) Seçimlerin dürüst cereyanını temine matuf tedbirler :
      - a) Oy vermenin gizliliği
      - b) Sandık yerinde alınan tedbirler
  - B) Mevzuatımıza göre seçim ve oy verme usulleri
    - 1) Seçim sistemimiz
      - a) Cari olan seçim usulü
    - 2) Oy verme (seçim)

Dördüncü Kesim

SEÇİM SUÇLARI

- I) Seçmenler, seçmen olmayanlar ve siyasi partiler tarafından işlenebilecek olan suçlar
- II) Seçim işleri ile vazifelendirilmiş kimseler tarafından işlenebilecek suçlar.

BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN TEŞKİLİ VE AZALARIN SEÇİMİ

Devletimizin siyasi teşkilâtını meydana getiren bütün anayasa

uzuvları esas itibariyle “ seçime ” müsteniden teessüs ederler; ve bundan dolayıdır ki “ Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir ” diyebiliyoruz. Çünkü malûm olduğu üzere “ Cumhuriyet ” anayasa uzuvlarının kuruluşunda seçimin esas kabul edildiği bir devlet şeklidir.

Fakat Esas Teşkilât Kanunumuzda seçimlerin ne gibi esaslara müsteniden yapılacağı ve ne gibi sistemlere dayanacağı hususunda her hangi bir kayda tesadüf etmiyoruz. Esas Teşkilât Kanunumuz sadece B. M. Meclisi âzalarının “ Kanunu mahsusuna tevfikân ” millet tarafından seçileceklerini (Madde 9), 22 yaşını bitiren kadın erkek her Türk'ün milletvekili seçmek hakkını haiz olacağını (Madde 10), 30 yaşını bitiren her Türk'ün milletvekili seçilebileceğini (Madde 11), yabancı devlet resmi hizmetinde bulunanlarla muayyen bazı suçlardan dolayı hüküm giymiş olanların ve okuma yazma bilmeyenlerin milletvekili seçilemeyeceklerini (Madde 12) ve nihayet umumî seçimlerin her dört senede bir tekrar edileceğini (Madde 13) tasrih etmiş ve başkaca bir hüküm vaz'etmemiştir.

Demek oluyor ki Esas Teşkilât Kanunumuz seçime müteallik umumî bazı prensipler koymakla iktifa etmiş ve bu prensipler dairesinde diğer teferruatlı hususların tespitini “ kanunu mahsusuna ” bırakmıştır. Ancak şu noktaya işaret etmeden geçmek doğru olmayacaktır ki bu umumî prensipler demokratik icap ve ihtiyaçları karşılamıyacak derecede muhtasardır. Filhakika, Esas Teşkilât kanunumuz, bu vaziyete göre, seçimlerin “ Genel ” veya “ Dar ” usullerden hangisininie göre yapılacağını, tek dereceli veya çok dereceli sistemlerden hangisininin cari olacağını, oy vermenin gizli veya açık olup olmayacağını; “ çoğunluk sistemi ” ile “ nisbî temsil ” sisteminden hangisininin kabul edileceğini tâyin ve tespit etmemiş ve bütün bu hususların tespitini, dediğimiz gib, “ kanunu mahsusuna ” bırakmıştır.

Bundan da anlaşılıyor ki B.M. Meclisi, Esas Teşkilât kanununda sarahten tasrih edilen esaslar dairesinde seçimlerin sureti cereyanına seçme ve seçilme ehliyetine, seçim sistemine hülâsa bu ve buna mümasil hususlara taallûk dokunan esasları serbestce ve alelâde teşrii yollarla tanzim edebilecektir. Nitekim 1946 yılına gelinceye kadar seçimlerin iki dereceli bir usule göre yapılacağı kabul edilmişken bu tarihten sonra tek dereceli “ Genel seçim usulü ” kabul edilmiştir. Halbuki modern anayasalarda bütün bu hususlar teker teker hükme bağlanmış ve anayasa teminatı altına alınmıştır. (Meselâ Fransada, İtalyada, v.s... olduğu gibi)

Memleketimizde ilk seçimler 1293 (1876) Kanun-u Esasisi ile, yani birinci Meşrutiyetin ilânını müteakip yapılmıştır; bu tarihten itibaren gerek Avrupada ve gerek Amerikada seçim usulleri bir hayli ıslâhat görmüş ve oy hakkının tanındığı vatandaş kütlesi yavaş yavaş genişlemeğe başlamıştır¹.

1877 tarihinde Kanun-u Esasi'nin ilgası ve meşrutiyetin nihayet bulmasıyla Meclis-i Umumi 30 seneye yakın bir zaman toplanmamış ve tabiatıyla bu müddet zarfında seçim müessesesi de ortadan kalkmıştır. 1908 yılında ikinci meşrutiyet ilân edilmiş ve Mebusan Meclisi'nin seçimleri yapılmıştır.

1876 ilâ 1954 tarihleri arasında memleketimizde 15 seçim yapılmıştır ki bunların tarihleri şöylece sıralanabilir : 1876 (bu tarihte iki seçim yapılmıştır), 1908, 1912, 1914, 1919, 1927, 1931, 1935, 1939, 1943, 1946, 1950 ve 1954.

1876 ilâ 1954 tarihleri arasındaki bu 74 senelik müddet zarfında yapılan 15 seçimden 12 si iki dereceli ve son üçü (yani 1946, 1950 ve 1954 seçimleri) tek dereceli seçim olmuştur².

1908 tarihinden 1942 tarihine gelinceye kadar seçimler, birinci meşrutiyet devri parlâmentosunun hazırlayıp da bilâhare pek çok tâdillere uğrayan " İntihab-ı Meb'usan Kanunu " ³ na göre yapılmış, 1943 tarihinde başka, 1946 tarihinde yine bir başka ve nihayet 1950 tarihinde de bugünkü seçim kanunu tatbik edilmiştir.

---

1) İngilterede 1867 ve 1884 seçim ıslâhatı ile işçi sınıfına oy hakkı tanınmış, Amerikada ise, Anayasanın XV ci tâdiliyle, ırk, renk ve cins farkının seçmenlik sıfatını takyit edemeyeceği esası kabul edilmiştir.

2) Bu seçimlerin hepsi çok partili seçim olmamıştır : 1908, 1912, 1919, 1931, 1946, 1950, 1954 seçimleri hariç diğer seçimlerde parti çatışmalarına yer verilmemiştir.

3) " İntihab-ı Meb'usan " kanununa göre birinci seçmenlik için az çok vergi vermek esası kabul edilmişti; seçilmek için de muayyen şartlar altında hizmetkârlıkta bulunmamak kaydı vardı.

Böylelikle vergi vermeyenler ve birisinin hizmetinde bulunanlar seçimlere iştirak edemezlerdi. 3 Nisan 1924 tarihinde bu şartlar ilga edilmiştir. 1934 tarihinde seçime iştirak yaşı 22 ye çıkarılmış ve kadınların da oy verebileceği esası kabul edilmiştir.

Halen tatbik mevkiinde olan seçim kanunu, 1950 tarihinde kabul edilmiş ve bugüne kadar iki defa tādile uğramıştır^{4,5,6}.

BİRİNCİ KESİM

SEÇMEN KÜTLESİNİN TERKİBİ

“ Genel Seçim ” esasları :

Temsilcileri seçen “ seçmen kütlesi ” dir ; seçmen kütlesini oy hakkını haiz vatandaşlar meydana getirir. Seçim kanunumuz, diğer bütün demokratik memleketlerde olduğu gibi, “ Genel seçim sistemi ” ni kabul etmiş olduğundan oy hakkı memleketimizde, doğuş, tahsil ve servet farkı gözetilmeksizin bütün vatandaşlara tanınmıştır.

Evvelce de üzerinde durduğumuz üzere seçmen kütlesinin terkihi, seçimin “ Genel ” veya “ Dar ” oluşuna göre değişir. Seçimin “ Genel ” oluşu, seçimlere iştirak edebilmek için haiz bulunulması gereken şartlar arasında muayyen bir gelire veya emlâke sahip olmak, veya muayyen bir tahsil seviyesinde bulunmak gibi şartların mevcut olmaması demektir. Şayet seçime iştirak hakkı cemiyetin sadece muayyen sınıflarına inhisar ettirilecek şekilde ayarlanmış ise, seçim genel mahiyetten çıkar. Mese'lâ İngiltere'de, daha ilk parlamento devirlerinden itibaren seçmen olabilmek için muayyen bir mülke veya gelire sahip olmak lâzım gelirdi.

İçinde bulunduğumuz yüzyılın başlarına gelinceye kadar hemen hemen her memlekette “ Dar ” seçim usulü cari idi; fakat demokrasi'nin gelişmesiyle yavaş yavaş “ Genel ” seçim usulü artık her yerde yerleşmiş oldu. Biraz tatbik edilmeğe başladığını ve seçimin “ genel-lik ” prensibine aykırı şartların ilga edildiğini, 1934 tarihinde yaş had-

4) 21.II.1950 tarihli ve 5545 sayılı Milletvekilleri seçimi kanunu

5) Bk : Düstur, 3 cü tertip, Cilt: 31 ; shf : 847. (Resmî Gazete, sayı 7438)

6) İlk tādil, 23.2.1954 tarihinde 6272 sayılı “ Milletvekilleri Seçimi kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bazı maddeler eklenmesine dair kanun ” ile yapılmıştır. (Bk: Resmî Gazete : sayı 8641) Bu kanun 5545 sayılı kanunun 16, 19, 27, 117, 119, 120, 122, 123, 124, 125, 126 cı maddeleri tādil edilmiştir.

İkinci tādil 30.6.1954 tarihli ve 6428 sayılı kanun ile olmuş ve Seçim kanununun : 35 71, 89, 91, 109, 110 ; 135, ve 166 cı maddeleri değiştirilmiş ve 45, 46 cı maddeleri kaldırılarak yerlerine yenileri ikame edilmiştir.

dinin 22'ye çıkarıldığını ve kadınların dahi oy verme imkânına kavuştuklarını belirtmiştik.

“ Genel seçim ” usulü seçmen kütesinin mümkün olduğu kadar geniş olmasını sağlar; bununla beraber bu demek değildir ki topluluğu teşkil eden bütün fertler bilâ istisna seçime iştirak edeceklerdir. Seçimin “ Genel ” oluşunu ihlâl etmeyecek mahiyette bazı esaslar mevcuttur ki seçime iştirak edecek olanlardan bunları aramak seçimin selâmeti ve seçimden beklenen faydalar bakımından elzemedir. Meselâ seçmen olarak oy verecek bir kimsenin muayyen bir yaş haddini doldurmuş olması zarureti vardır; bunun gibi seçime iştirak edebilecek bir yeterliğe sahip olsa bile seçim arzeliyesinin muntazam cereyanını temin edecek bazı formaliteleri ikmal etmiş bulunması gerekir.

I) OY HAKKINI HAİZ OLMANIN ŞARTLARI KİMLER SEÇMEN OLABİLİR :

Seçmen kitlesine kimlerin dahil olabileceğini, yani kimlerin seçmen olabileceğini ve oy hakkının istimali şartlarının neler olduğunu kısaca tetkik edelim.

A) Seçme yeterliği :

Seçme yeterliği demek, seçime iştirak edebilmek için lüzumlu şartlardan esasa ve şekle müteallik olanları ikmâl etmiş olmak demektir. Seçme yeterliğini haiz olmanın şartlarını iki kısımda toplamak mümkündür.

1) Olumlu şartlar (Haiz bulunulması gereken şartlar)

a— Yaş haddi : Kanunumuza göre seçmen olabilmek için 22 yaşını ikmâl etmiş olmak gerekmektedir. Görülüyor ki kanun seçmen olabilmek için lüzumlu bulduğu yaş haddini, M.K. nun II. maddesi ile tesbit eylediği ve medeni hakları kullanmak için kâfi bulduğu yaş haddinden yüksek tutmuştur. Bilindiği üzere Medeni Kanun rüşdün 18 yaşını ikmâl ile başlayacağını kabul etmiştir.

Diğer memleketlerde de seçmen olabilmek için kabul edilen yaş haddi, umumiyetle 20'nin üzerindedir. Fransa'da, en son anayasa ile, seçmen olabilmek için rüşde erişmiş olmak yani 21 yaşını ikmâl etmiş olmak kâfi görülmüştür.

2) Olumsuz şartlar : (Seçim olabilecek kimsede bulunmaması gereken hususlar)

Seçmen olabilmek için, kısıtlı olmamak, âmme hizmetinden yasaklı bulunmamak ve yabancı devlet uyrukluğunda olmamak lâzımdır; bunları teker teker görelim :

a—. Kısıtlı olmamak : Kısıtlı olmamak demek, M.K.'un vesayeti müstelzim hallerinden birisine düçar olmamak demektir. Medenî hukuk derslerinde de izah edildiği üzere, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini görmekten âciz veya daimî muavenet veya takayyüde muhtaç olan veya başkasının emniyetini tahdid edenler, israfı, ayyaşlığı, sui hal idaresiyle kendisini veya ailesini zarurette bırakanlar, veya ihtiyarlığı, malûliyeti veya tecrübesizliği sebepleriyle vesayet altına girenler kısıtlı addolunurlar. İşte kısıtlı olmak, seçme yeterliğine sahip bulunmak imkânsızlığını doğurur.

b—. Yabancı devlet uyrukluğunda olmamak : Kanunumuz burada, " Yabancı devlet uyrukluğunu ileri sürenler " ibaresini kullanmaktadır; bunlar da oy hakkına sahip değildir.

c—. Âmme hizmetinden yasaklı olmamak : Biliyoruz ki, beş seneden fazla ağır hapse mahkûm olanlar, âmme hizmetlerinden mübbeden yasaklı duruma girerler. Üç seneden beş seneye kadar ağır hapse mahkûm edilmiş bulunanlar için âmme hizmetlerinden mahrumiyet müddeti mahkûm oldukları ceza müddeti ile mukayyettir.

Seçme yeterliğinin tesbitinde kanun vazı, Anayasanın 10. maddesi gereğince hareket etmiş ve seçim hakkını sadece yukardaki hususlarda takyid etmiştir, yani diğer bazı memleketlerde olduğu gibi, siyasi kudret ve yeterliği, ahlâkî ve cürmî durumları itibariyle taşımağa ehil ve lâıyk olmayanları nazarı itibara almamıştır. Halbuki bazı memleketlerde meselâ; umumhane ve kumarhane işletenler (İtalya'da olduğu gibi), serserilik, dilencilik ve mürabahacılık suçlarından biriyle mahkûm olanlar (Fransa'da olduğu gibi), müflisler - ticarî itibarı iade edilmiş olanlar - (Yine Fransa'da olduğu gibi), kazanç hırsıyla suç işleyenler, fuhşa teşvikten ve serserilikten mahkûm olanlar, sarhoşluktan üç defa mahkûm olanlar (Avustralya'da), işsizlik ve serserilikten dolayı mahkûm edilenler (Yeni Zelânda'da olduğu gibi), seçmen olamazlar. Dediğimiz gibi kanun vazı, bu gibi veya buna benzer sair halleri göz önünde bulundurarak seçme yeterliğini tahdid yoluna gitmemiş ve anayasanın bahsetmediği bu gibi hallerin seçme yeterliğini tahdit için kâfi birer sebep teşkil edemeyeceğini ve bahusus bunu alelâde bir kanunla yapmanın mümkün olamayacağını düşünmüştür.

II) OY HAKKININ İSTİMALİ ŞARTLARI :

A) Seçmen kütüğüne yazılı olmak :

Seçime iştirak etmek ve oy hakkını istimal edebilmek için seçme yeterliğini haiz bulunmak kâfi değildir. Oy hakkını istimal edebilmek için seçmen kütüğüne kayıtlı bulunmak lâzımdır. Seçmen kütükleri, seçme yeterliğini haiz vatandaşları gösterir listelerdir.

1) Seçmen kütüklerinin daimiliği ve yeknesaklığı :

Seçim Kanunumuzun 10. cu maddesinde her seçim bölgesi için bir seçim kütüğünün bulunacağı tasrih edilmiştir; bu kütüğün daimi olacağı da belirtilmiştir; bu demektir ki, her seçime münhasır olmak üzere seçmen listeleri hazırlanıp bu listelere göre oy verilmeyecek ve fakat bütün milletvekilleri seçimi - v bunun gibi ara seçimleri, belediye seçimleri, muhtar seçimleri v.s. - için daimi birer seçim kütüğü olacak ve bunlar her zaman için hizmete âmade tutulacaklardır. Halbuki eskiden her seçim için, o seçime münhasır kalmak üzere, seçmen listeleri tanzim edilmekteydi.

2) Seçmen kütüklerinin düzenlenmesi :

a) Seçim kütükleri, seçim bölgeleri esasına göre tanzim kılınırlar. Her seçim bölgesinde bir seçmen kütüğü olur. Seçim bölgesinin ne demek olduğunu ilerde göreceğiz; fakat burada kısaca belirtelim ki, seçim bölgesi nüfusu 150'den yukarı olan, köy kasaba ve şehirlerdeki mahallelerdir.

b) Seçim kütüklerinin hazırlanması işi valiler ve kaymakamlara aittir; bunlar mahalle ve köy ve muhtar ihtiyar hey'et ve meclislerini bu kütüklerin tanzimi işiyle vazifelendirirler; bu işlerin vaktinde yapılabilmesini teminen (hâkimler ve askerî şahıslar hariç) devlet memurlarının yardımına başvurulabilir. Fakat dediğimiz gibi, kütüklerin tanziminde asıl vazifeliler mahalle ve köy muhtarları ve ihtiyar hey'et ve meclisleridir. Vali ve kaymakamların mes'uliyetleri daha ziyade bunları mura-kabeden ibarettir (Cezaî mes'uliyetleri için seçim kanununun 147'ci maddesine bakınız).

Seçmen kütüklerinin hazırlanması sırasında partiler birer mümessil - müşahit bulundurabilirler; fakat bu mümessiller sadece yardımcı vaziyetindedirler; ve hiç bir vesikaya imza koyamazlar.

Kütüklerin tanzimine başlanmadan iki gün önce, temsilci göndermeleri partilere bildirilir.

c) Kütükler dediğimiz gibi, seçim bölgeleri esasına göre tanzim kılınır. Her seçim bölgesindeki seçmenlerin kütükleri, seçmenin oturduğu sokağın ismi ve evinin numarası gösterilmek suretiyle tertip olunur. İnsan oturan yerlerin numarası yoksa, nümerotaj talimatnamesi gereğince konulacak numaralar esas tutulur; ve, kütükler muhakkak surette sokak numarası ve kapı numarası esasına göre tertiplenir. Kütüklerin tanziminden sonra kütüklere kaydedilen seçmenlerin bir de soy adı alfabe sırasına göre cedveli yapılır; bu cedvel seçmen kartı tanziminde ve sandık başında seçmenin listedeki sırasını bulmak bakımından yardımcı olacaktır. Seçim bölgesinde birden fazla sandık varsa, bu takdirde, bu sandıklarda rey verecek olan seçmenlerin listeleri ilçe seçim kurullarıca hazırlanır. İlçe seçim kurulları, nüfus müdür ve memurlarının kendilerine verecekleri seçim bölgesinin seçim kütüğünden, o bölgenin ayrıldığı sandık sahalarında kayıtlı bulunan seçmenlerin kayıtlarını çıkararak, her sandık için ayrı ayrı ikişer liste tanzim ederler.

3) Seçmen kütüğüne yazılmanın şartları :

a) Kütüğe yazılabilmek için seçme yeterliğine sahip olmak ilk şarttır.

b) ikinci şart, ikamet şartıdır. M.K.'numuzun 19. maddesine göre, bir kimsenin ikametgâhı, o kimsenin yerleşmek niyetiyle oturduğu yerdir. Seçim kanunumuzun II. maddesine göre, seçme yeterliğine sahip bulunan her vatandaş, en az üç aydan beri oturmakta bulunduğu yerin kütüğüne kaydolunur; bu maddeye göre seçmen kitlesine :

aa) Kanunî ikametgâhı o seçim bölgesinde olanlar,

bb) En az üç aydan beri o seçim bölgesinde oturanlar dahil olur. Fakat bir seçmen, ikametgâhından ve oturduğu yerden başka bir yerde de kütüğe kaydolunabilir; bu halleri kanun tasrih etmiştir. Yine II. maddeye göre,

DEVLET, il özel idare, belediye kadrolarında, iktisadî devlet teşekkül ve müesseselerinde devamlı vazifeli olanlar ve bunlarla birlikte oturanlar. (Bu teşekkül ve müesseselerde devamlı olmayarak yevmiyeli v.s. suretlerle çalışanlar, muvakkat ve münavebeli işçiler, üç aydan beri orada oturmuyorsa, bunlar kendi ikametgâhlarında veya üç aydan beri oturdukları yerin seçmen kütüğüne kaydolunurlar).

Kütüğe kaydolunacak seçmenlerin, kütüğe kaydedilip edilemeyeceklerinin tesbiti hususunda resmî vesikalar esas tutulur; yani kayda müessir olacak seçmen yeterliği, ikamet müddeti, memuriyet hali gibi sebeplerin tesbitinde resmî vesikalar esastır; ancak, kendi seçim bölgesinde oturan vatandaşların seçme yeterliğini ve kütüklere kaydı icap edip etmeyeceği hususunda muhtar ve ihtiyar hey'et ve meclislerinin şahsi bilgilerinden de istifade olunur.

Kendisinin başka bir seçim bölgesinde esas kaydı bulunduğunu ve oy'unu orada kullanacağını beyan eden ve kayıt harici tutulmak isteyenler kütüğe kaydolunmazlar.

4) *Kütüklerin asılması ve partilere birer suretlerinin tevzii :*

Kütük listeleri bu şekilde hazırlandıktan sonra, bunlardan tasdikli birer suret o seçim bölgesinde teşkilâtı bulunan siyasi partilere makbuz mukabilinde verilir; ve bunu müteakip listeler, köylerde kasabalarda, ve şehirlerde halkın kolaylıkla görüp okuyabileceği yerlere asılır; ve keyfiyet mutad vasıtalarla ilân edilir. (Mad. 19).

5) *Seçmen kütüklerinin gözden geçirilmesi :*

Seçim kanunumuzun 25. maddesi gereğince seçmen kütükleri her yılın Nisan ayının 23. günü başlayarak Mayıs ayının sonuna kadar gözden geçirilmek ve seçim kanununun hükümlerine göre tâdil edilmek durumundadırlar. Kütükler gözden geçirildikten sonra Haziran ayının ilk haftasında askıya çıkarılırlar.

Kütüklere itiraz :

Her seçim bölgesinin küçük listeleri 7 gün müddetle asılı kalır ; bu müddet zarfında seçim bölgesi içerisinde bulunan seçmenler (veya onların yerine ana, baba, karı, koca, evlât gibi yakınlar) ve siyasi partiler (partilerin ocak, bucak, ilçe başkanları) liste kayıtlarına itiraz edebilirler. Bir seçmenin kendisiyle alâkası olmayan başka bir seçmen hakkında itirazda bulunması mümkün değildir. (Siyasi partilerin ocak, bucak, ilçe başkanları, sıra gözetilmeksizin listelere itirazda bulunabilirler. Bilfarz seçim bölgesi A köyü ise, orada asılan listelere herhangi bir siyasi partinin bucak veya ilçe başkanı itiraz edebilir.)

a—. İtirazlar muhtar vasıtasıyla ihtiyar hey'et ve meclislerine yapılabılır (Yazılı veya sözlü olur). İtiraz hususi bir deftere geçirilir; ve

sözlü itiraz yapana imza ettirilir; veya okuması yoksa parmağı bastırılır. İtiraz edene, itiraz tarihini mübeyyin bir makbuz verilir.

b—. İtirazlar ihtiyar hey'et ve meclislerince tetkik edilerek itiraz tarihinden itibaren en çok iki gün içinde bir karara bağlanır. İki gün içerisinde karara bağlanmamış ise veya karara bağlanıp da itirazın yerinde olmadığı bildirilmişse, muteriz, seçim bölgesinin bağlı bulunduğu yerin sulh hâkimliğine 5 gün içerisinde müracaat ederek kat'i bir karar ittihazını ister. Sulh hâkimi, üç gün içerisinde nihai kararını bildirmekle mükelleftir.

c—. Seçmen kütüğüne kayıtlı her vatandaşa bir seçmen kartı verilir; ve bu kart seçmenin hangi seçim bölgesinde ve hangi sandıkta oy vereceğini, seçmenin hüviyetini gösterir; bu kartlar, seçmen kütüklerinin hâkim tarafından tasdikini takip eden 8 gün zarfında seçmenlere muhtar marifetiyle dağıtılır. Seçmen kartı, sandık başında seçmenin hüviyetini ispata yarıyan ve oy vermesini sağlayan bir vesikadır. Seçmen kartlarının tanziminden ve dağıtılmasından valiler ve kaymakamlar mes'uldür; bu mes'uliyet, cezaîdir: Mad. 150.

Seçmen kartı olmadan oy verilemez; ve seçmen kartının kendisine ait olduğundan şüphe edilen şahsın hüviyeti, sandık kurulunca maruf iki seçmen vasıtasıyla tesbit edilebilir. Seçmen kartını almamış olan vatandaşların kartları, köy odalarında veya köy muhtarlıklarında sahipleri emrinde tutulur; ve seçim gününe kadar alınmamış olan kartlar, seçim günü sahiplerine istedikleri anda verilmek üzere, sandık kurulları başkanlarına teslim edilirler. (Bk. Madde 30, 31, 32).

7) Kütüğe yazılı olmanın hukukî neticeleri :

a. — Seçmen kütüğüne kayıtlı olan herkes oy hakkını istimal edebilecek demektir. Hiç bir seçmen, o seçim bölgesi kütüğünde kayıtlı olmadıkça oyunu kullanamaz; bunun gibi, kütüğe kayıtlı olan seçmenin oy vermesine de mâni olunulamaz.

b. — Kütükte kaydı olmayan vatandaş, kanunî müddeti içerisinde mahkemeye müracaat edip de kütüğe kaydı gerektiğine dair ilâm almış ise, sandık başında dahi ismini listeye ilâve ettirerek oyunu verebilir.

c. — Kütükte kaydı olan bir seçmenin, seçme yeterliğinin kalmadığına dair selâhiyetli makamlardan resmî bir vesika gelmiş ise, o seçmenin listedeki adı karşısına şerh verilerek kendisine oy hakkı istimal ettirilmez.

d. — Kanun bazı kimselerin, seçmen kütüğüne kayıtlı olmalarına rağmen, oy haklarını istimal edemeyeceklerini tasrih etmiştir: Bunlar, kanunun 9. maddesiyle tâdat olunmuşlardır: Emniyet müdürleri, emniyet âmirleri, komiser ve komiser muavinleri ve polisler, subaylar, gedikli subaylar ve gedikli erbaşlar, askeri memurlar ve askeri adli hâkimler, askeri talebeler, silâh altında bulundurulmuş erat.

İ K İ N C İ K E S İ M

SEÇİLME EHLİYETİ (Kimler Milletvekili seçilebilir)

Kimlerin seçmen olabileceğini gördük; şimdi de kimlerin seçilebileceğini tetkik edelim. Seçim kanunumuz, milletvekilliği şartlarını tesbit etmiştir; bu şartlar, seçme yeterliğini haiz bulunmak için lâzım gelen şartlardan daha da sıkı tutulmuştur. Çünkü, millet iradesini tecelli ettirmek üzere meclise girecek olan ve iyi bir kanun vazı olması gereken bir kimsenin, bu iradeyi hakkiyle tecelli ettirebilecek bir ehliyete sahip bulunması lâzım addedilmiştir.

I) YAŞ ŞARTI :

Milletvekili olarak seçilebilmek için, her şeyden evvel 30 yaşını ikmal etmiş olmak şartı vardır. Halbuki, seçme yeterliğine sahip olmak için, 22 yaşını ikmal etmiş olmak kâfidir. Milletvekili olarak seçilmek yaşının, seçme yeterliğine sahip olmak için gerekli tutulan yaş haddinden yüksek bulunması, milletin temsilcisi vazifesini görecek kimselerin olgun ve tecrübeli bir çağda bulunmalarını temin içindir.

Bir çok yabancı memleketlerde seçilebilmek için yaş haddinin umumiyetle 25'in üstünde tesbit edildiği görülmektedir: Meselâ Macaristan'da seçme yeterliği için 24, seçilme yeterliği için 30, Japonya'da seçme yeterliği için 25, seçilme yeterliği için 30, Norveç'te birincisi için 23 ve ikincisi için de 30 yaş tesbit edilmiştir. A. B. D.'nde ise, seçmen olabilmek için 21, ve seçilebilmek için de 25 yaşını ikmâl etmiş olmak lâzımdır.

Yukarıda ısralandığı gibi, bir çok memleketlerde milletvekili seçilebilmek için, asgari yaş haddinin oldukça yüksek tutulmasına mukabil diğer bir çok memleketlerde, bu yaş haddinin indirilmesi temayülleri git-tikçe artmaktadır. Modern anayasalar içerisinde Danimarka anayasası, seçme yeterliği için gerekli yaş haddini, seçilebilmek için gerekli yaş haddi ile bir tutmuş ve bunu 25 yaş olarak tesbit etmiştir. Finlândiya'

da seçilebilmek için 24, İrlanda ve İngiltere'de 21, Rusya ve Yugoslavya'da 18 yaşını ikmal etmiş olmak gerekir.

Çift meclis sistemini tatbik eden memleketlerde meclislerden her birisine seçilmek için gerekli kılınan yaş haddi aynı olmamakta, umumiyetle ikinci meclis için daha yüksek bir yaş haddi esas tutulmaktadır. Meselâ Belçika'da Senato'ya seçilebilmek için 40 yaşını ikmal etmiş olmak lâzım gelirken, Mebusan Meclisine seçilebilmek için 25 yaş kâfi görülmüştür.

II) SEÇİLME YETERLİĞİNİN DİĞER ŞARTLARI :

Milletvekili seçilebilmek için, 30 yaşını ikmal etmiş bulunmak şartından başka seçme yeterliğinin olumsuz şartlarını haiz bulunmak lâzımdır. 34. cü maddeye göre, seçilebilmek için, kısıtlı olmamak, yabancı devlet uyruklığında bulunmamak, âmme hizmetlerinden yasaklı olmamak şartları mevcuttur; milletvekili seçilebilmek için gerekli seçme yeterliği bu suretle taayyün eder. Milletvekili olarak seçilecek kimsenin, seçmen kütüğüne yazılı bulunması veya muayyen bir müddet zarfında adaylığını koyduğu yerde ikamet etmiş olması zarureti yoktur. Bir kimse, hiç bir zaman oturmadığı veya bulunmadığı bir yerden de seçilmiş olabilir.

Seçilme ehliyetinin mevcudiyeti için, seçme yeterliğinden gayri bazı şartların da bulunması icap eder :

A.) Bunlardan birisi, yabancı bir devlet resmî hizmetinde bulunmamak şartıdır.

B.) İkincisi müebbet veya muvakkat ağır hapis, 5 seneden ziyade hapis veya müebbet sürgün cezalarından bir ile hüküm giymemiş olmak şartıdır.

C.) Üçüncüsü hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık, emniyeti suistimal ve hileli iflâs suçlarından birisi ile hüküm giymemiş olmak şartıdır.

D.) Dördüncüsü türkçe okuyup yazabilmek şartıdır. (Halbuki seçmek olabilmek için böyle bir şart aranmamaktadır). Kanunumuz, başkaca bir tahsil şartı aramamıştır.

Bütün bu yukarıya aldığımız şartlardan başka bir de, eskiden Osmanlı tahtında hükümdar olan ailelerin efradı arasında bulunmamak şartı vardır. (Buna benzer bir kaide Fransa'da 1946 anayasasının 44. maddesiyle kabul edilmiş ve Fransa'da hükümran olmuş aileler mensup-

larının Cumhurreisliğine seçilemeyecekleri derpiş edilmiştir).

III.) SEÇİLME EHLİYETİNİ HAİZ OLUP DA SEÇİLEMİYECEK

OLANLAR :

30 yaşını ikmal edip de yukardaki şartları haiz bulunan kimseler, seçilmek üzere adaylıklarını koyabilirler; gerekli oy'u aldıkları takdirde milletvekili olarak seçilirler; ancak, bir kısım vatandaşlar, seçilme ehliyetsini haiz buldukları halde seçimlere iştirâk edememek durumundadırlar; Bunlar şunlardır :

A.) Seçime adaylığını mutlak surette koyamıyacak olanlar :

Kanunumuz 35. maddesiyle şu kimselerin aday olarak seçimlere hiç bir şekilde iştirak edemeyeceklerini tasrih etmiştir :

1.) İl ve ilçe seçim kurulu başkanı olan hâkimler,

2.) Yüksek seçim kurulu reisliğini ve âzâhlarını kabul eden Temyiz ve Şûrayı Devlet mensupları.

Bu şahıslar Türkiye'nin hiç bir bölgesinde adaylıklarını koyamazlar; aday gösterilemezler; ve seçilemezler. Bu vazifeleri kabul etmiş bulunanlar dahi vazifelerinden istinkâfla adaylıklarını koyamazlar. [Vazifeyi kabulden evvel adaylık koyma bahanesiyle bu vazifeden istinkat mümkündür; bunun gibi, ilçe ve il seçim kurullarında vazife kabul eden hâkimlerin, vazifeli buldukları seçim çevrelerinde ve yüksek seçim kurulunda vazife kabul eden Temyiz ve Şûrayı Devlet mensuplarının bütün seçim çevrelerinde ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sıhrî hısımları namzetliklerini koydukları veya namzet gösterildikleri takdirde, bunlar seçim kurullarındaki vazifelerinden istinkafa ve keyfeti Adliye Vekâletine bildirmeğe mecburdurlar.]

B.) Memurların adaylıklarını koyabilmeleri :

Devlet idaresinde vazife gören bazı memurların, vazife gördükleri yerin seçim çevresi ile diğer seçim çevrelerinde adaylıklarını koyabilmeleri için, bazı esaslar mevcuttur; bu esaslara tâbi olacak memurlar şunlardır :

1' — Devlet, vilâyet, özel idare ve Belediye (Belediye Reisi hariç) veya bunlara bağlı daire ve müesseseler ve iktisadî devlet teşekküllerinde memur ve hizmetli olarak çalışanlar;

2' — Hâkim ve hâkim sınıfından sayılanlar.

Bu saydığımız eşhasın Türkiye'nin her hangi bir seçim çevresinde adaylıklarını koyabilmeleri, aday gösterilebilmeleri veya seçilebilmiş olmaları için umumî veya ara seçimlerinin başlangıcı tarihinden en az 6 ay önce veya seçimin yenilenmesine ve ara seçimlerinin vaktinden evvel yapılmasına karar verilmesi halinde ise yenilenmenin veya kararın ilânından başlayarak 7 gün içerisinde istifa etmiş olmaları şarttır. 30.6.1954 tarihli ve 6428 sayılı kanunla tâdil edilen 35 ci maddenin eski şekline göre " istifa talebinde bulunmuş olmak " keyfiyeti kâfi görülürken, tâdil edilen yeni metne göre " istifa etmiş olmak " esas kabul edilmiştir.

Belediye reisleri için hususî bir vaziyet kabul edilmiş, yukardaki 6 aylık müddet iki ay olarak tespit edilmiştir. Yani Belediye reisleri, umumî veya ara seçimlerin başlangıcı tarihinden iki ay önce istifa etmek mecburiyetindedirler; seçimin yenilenmesine veya ara seçimlerinin vaktinden evvel yapılmasına karar verilmesi halinde ise, bu kararın ilânı tarihinden başlayarak 7 gün içerisinde istifa etmek suretiyle vazifeli buldukları seçim çevresinden adaylıklarını koyabilirler, aday gösterilebilirler ve seçilebilirler. Demek oluyor ki Belediye reisleri, eskiden olduğu gibi şimdi de, kendi seçim çevreleri dışındaki bir seçim çevresinde, yukarda işaret etmiş olduğumuz kayıtlara tâbi olmaksızın adaylıklarını koyabilirler ve seçilebilirler.

Seçim kanunumuzun muaddel 35. ci maddesiyle, muvazzaf subaylarla askerî memurlar, askerî adli hâkimler, gedikli subay ve gedikli erbaşlardan ordudan ayrılma hakkını kazanmış olanlar için de istisnai bir hal kabul edilmiştir: bu gibi kimseler, umumî kaide gereğince umumî ve ara seçimlerinin başlangıcı tarihinden 6 ay önce, veya seçimin yenilenmesine ve ara seçimlerinin vaktinden evvel yapılmasına karar verilmesi halinde yenilenmenin ve kararın ilânından başlayarak 7 gün içerisinde ayrılma isteğinde bulunmadıkça hiç bir seçim çevresinde adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler. Dikkat edilecek olursa burada istifa etmiş olmak keyfiyeti değil fakat istifa talebinde bulunmuş olmak keyfiyeti kabul edilmiştir. İstifa dilekçesi en yakın âmire verilir; dilekçedeki imzanın sahibine aidiyeti âmir tarafından tasdik edildikten sonra Vekâlete gönderilir (telgraf ile de bildirilebilir). Dilekçelerin vekâlete geldiği tarihten itibaren nihayet 10 gün içerisinde ayrılma dileğinin kabul edilip edilmediği hususu dilekçe sahibine ve âmirlerine bildirilir. Ordudan ayrılma hakkını kazanmamış olmaları hasebiyle ayrılma istekleri reddedilenlerin adaylıkları kabul edilmez.

Ayrılma istekleri kabul edilenler sonradan milletvekili seçilmemiş olsalar dahi ayrılma isteğinden feragat edemezler.

İlk muvazzaf askerliğini yapmakta olan kısa hizmete tâbi yedek subaylar aday gösterilemezler ve seçilemezler. Ancak talim ve manevra maksadiyle veya harp sebebiyle silâh altında bulunan yedek subayların aday gösterilmeleri ve seçilmeleri mümkündür.

ÜÇÜNCÜ KESİM

SEÇİM AMELİYESİNE TEKADDÜM EDEN İŞLER VE SEÇİM

I.) SEÇİMİN BAŞLANGICI VE SEÇİM GÜNÜNÜN TESBİTİ :

Bu hususlar umumî seçimler için mevzuubahis olabileceği gibi, ara seçimleri için de mevzuubahistir.

A.) Umumi seçimler :

Umumi Seçimler iki halde ortaya çıkar :

1.) Mec'lis seçim döneminin nihayetine gelmiştir, ki bu tarih te seçimin ne zaman başlayacağı ve seçim gününün hangi tarihte olacağı seçim kanunu hükümleriyle tesbit olunmuştur: Seçim kanunumuzun 6. maddesi bu hususta sarihdir: Seçim döneminin son toplantı yılının Temmuz ayının 23. cü günü seçimin başlangıç tarihi addolunur, yani meclis 4 sene için seçilmiş bulunduğuna göre 4 cü senenin Temmuz ayının 23 cü günü umumi seçimlerin başlangıcı tarihi olur. Seçim günü de, yine aynı madde hükmüne göre, Temmuz ayını takip eden Eylülün 3 cü pazarına rastlayan gün olarak tesbit edilmiştir. Seçimin başlangıç tarihi ile oy verme günü arasında kalan müddete seçim zamanı denir, bu fasla içinde ne gibi işlerin yapılacağını aşağıda göreceğiz.

2.) Meclis kendi kendisini feshetmiştir, yani seçim dönemi bitmezden evvel meclis, umumî seçimlerin yenilenmesine karar vermiş ve kendi kendisini feshetmiştir ki bu takdirde seçimin başlangıcı tarihi seçimin yenilenmesine karar verildiği gündür. Oy verme günü ise, yine 6. maddenin sarahatına nazaran, seçimin yenilenmesine karar verilmesinden itibaren 45. ci günü takip eden ilk pazar günüdür.

Biliyoruz ki, 9. cu dönem meclisi, seçimlerin yenilenmesine karar vererek 13 Mart 1954 tarihinde kendi kendisini feshetmiş, bu kararın alınmasını takip eden 45. günden sonra gelen ilk pazar 2 Mayıs'ta teşkil ettiği umumi seçimler, 2 Mayıs günü yapılmıştır.

B.) Ara seçimleri :

Bir veya bir kaç milletvekilliğinin inhilâli halinde bu boş kalan yerleri doldurmak maksadiyle yapılan seçimlere " Ara seçimleri " adı verilir. Ara seçimlerinin ne zaman yapılacağı, seçim kanunumuzun 6. cı maddesiyle tasrih edilmiştir. Ara seçimleri de iki halde olur :

1.) Seçim tutanaklarının iptali halinde, ki böyle bir halde seçim tutanakları iptal edilen milletvekillikleri için o seçim çevresinde yeniden seçim yapılacak demektir.

2.) Veya ölüm, istifa veya buna benzer herhangi bir sebeple boşalacak yerler için ara seçimleri yapılabilir.

Ara seçimlerinin yapılacağı tarihler dediğimiz gibi, seçim kanununun 6. cı maddesiyle gösterilmiştir: Bu tarih, tıpkı umumi seçimlerde olduğu gibi, her yılın Temmuz ayının 23 cünde başlar ve onu takip eden Eylül ayının 3. Pazar gününe rastlayan gün seçimler yapılır. Ancak B. M. M. aksine karar verebilir, ve hattâ lüzumlu görürse, ara seçimlerinin yapılmamasına karar verebilir.

II.) SEÇİM ZAMANI VE SEÇİM ZAMANI ESNASINDA YAPILACAK İŞLER :

Biraz evvel de işaret olunduğu veçhile, seçim zamanı demek, bu seçimin başlangıcı olan tarih ile oy verme günü arasında kalan zaman demektir, bu müddet zarfında A.) Adaylık koyma, B.) Seçim propagandası, C.) Seçim mekanizmasının teşkili işleri görülür.

A.) Adaylık koyma : 1) Adaylık koyma esasları :

Milletvekili seçilebilmek için adaylık koyma imkânına sahip herkes, seçim gününden evvelki 20. gün akşamına kadar (saat 17 ye kadar) adaylığını koyacağı seçim çevresinin İl Seçim Kurulu başkanına yazılı olarak müracaat etmeli veya onun için namına müracaat edilmiş bulunulmalıdır.

Seçimlere adaylık muhtelif şekillerde konulabilir :

a.) Vatandaş bizzat adaylığını koyabilir: bunun için İngiltere'de olduğu gibi, seçimi kazanmaması halinde hazineye irat kaydolunacak bir teminat göstermek mecburiyeti yoktur.

b.) Seçmenlik sıfatını taşıyan 50 vatandaşın, oturdukları yer muhtarlığınca tasdikli imzalarını taşıyan yazılı müracaatları ile, bir kim-

senin aday gösterilmesi mümkündür, şu şartla ki, aday gösterilen kimse, adaylığa muvafakatini bildiren noterden tasdikli bir belge göndermiş bulunsun.

c.) Siyasî partilerin umumî merkezlerindeki selâhiyetli uzuvlar, bu partilerin teşkilâtı bulunan seçim çevreleri için, o çevrenin seçebilceği milletvekili sayısını geçmemek üzere doğrudan doğruya aday gösterebilirler.

Hiç bir siyasî partiye mensup bulunmayan bir kimsenin, her hangi bir siyasî parti tarafından aday gösterilebilmesi için o kimsenin yazılı muvafakati şarttır. Ancak, bu suretle bir siyasî parti tarafından aday listesine girmiş bulunan bir kimsenin, diğer bir siyasî parti tarafından her hangi bir seçim çevresinde aday gösterilmesi mümkün olmayacağı gibi o seçim için artık müstakil olarak adaylığını koyması da mümkün değildir (Muaddel 35 ci maddeye bakınız). Bunun gibi bir siyasî partiye adaylık için müracaat edip de her hangi bir sebeple o parti listesinde yer alamayan kimseler dahi o seçim için artık Türkiye'nin hiç bir yerinde müstakilen adaylığını koyamaz ve bir başka parti tarafından da aday gösterilemez ve seçilemez. 6428 sayılı kanunla tâdil edilmiş olan 35 ci maddenin bu hükmü 1954 seçimlerinde partilerden birinden diğerine vaki olan sebepsiz ve mesnetsiz geçmeleri ve bu suretle beliren suistimalleri önlemek gayesiyle kabul edilmiştir.

Yin 6428 sayılı kanunla tâdil edilen 35 ci maddenin ikinci fıkrası gereğince seçimlerde partilerin müşterek liste halinde aday göstermeleri mümkün değildir¹.

Demek oluyor ki, adaylık için müracaat mercileri İl Seçim Kurulu Başkanlığı ile Yüksek Seçim Kuruludur, bu hale göre adaylık için müracaat iki şekilde olmaktadır :

Adaylığını koymak isteyen kimsenin bizzat müracaat ile (ki bu müracaatları İl Seçim Kurulu Başkanlığına yapılır).

Siyasî partilerin, muhtelif seçim çevrelerine ait adaylarını doğrudan doğruya Yüksek Seçim Kurulu'na bildirmeleriyle,

1) Bilindiği üzere 1954 seçimlerinde, bazı siyasî partiler muayyen bir ideal veya fikir beraberliği mülâhazasıyla değil fakat sırf iktidarda bulunan partiyi mağlûp etmek ve seçimleri her ne bahasına olursa olsun kazanmak uğruna ve her türlü prensipleri feda edercesine müşterek liste taraftarı görünmüşlerdi. 35 ci maddenin yukardaki şekilde tâdilüne bu gibi halleri önlemek maksadiyle gidilmiştir.

Hiç kimse, iki seçim çevresinde fazla yerde adaylığını koymaz, veya aday gösterilemez. İki'den fazla seçim çevresinde adaylığını koymuş olanların adaylıkları, bütün seçim çevreleri için hükümsüz ad-dolunur, ve almış oldukları oylar kıymet ifade etmez. Böyle bir halde milletvekili olarak seçilmiş bir adayın milletvekilliği iptal edilir, ve onun yerine, kendisinden sonra en ziyade oy almış bulunan kimse milletve-kili olur.

2) Adaylık listelerinin ilânı ve adaylığa itiraz :

Adaylık için müracaat, yukarıda söylemiş olduğumuz gibi, mu-ayyendir: Bu müracaatlar, seçim gününden evvelki 20 ci günün akşa-mına kadar (saat 17) yapılmış olmalıdır, bu müddet hitama erince:

a.) İl seçim kurulu başkanı, seçim çevresindeki bütün seçim böl-gelerine müstakil adaylarla siyasi partilerin adaylarını liste halinde bil-dirir (Siyasi partiler, aday listelerini Yüksek Seçim Kuruluna vermiş-lerse, Yüksek Seçim Kurulu bunları ilân ederken kısa bir müddet içe-risinde, muhtelif seçim çevrelerine bildirir).

b.) İl Seçim Kurulu Başkanı tarafından adaylıkların ilânı tarihin-den itibaren ve siyasi partiler tarafından Yüksek Seçim Kurulu'na yapı-lacak müracaatlarda listenin Kurulca ilânından itibaren iki gün zarfın-da ilân edilen adaylar hakkında itiraz etmek her vatandaş için müm-kündür. Bu itirazlar, her seçmen tarafından ve adayın seçilmek hakkı bulunmadığına dair her hususta yapılabilir. İtirazın yazılı olarak yapıl-ması ve lüzumlu vesaikin ilâştırılması lâzımdır.

İl Seçim Kurulu, oy verme gününden evvelki 15 ci günün akşamı-na kadar bu gibi itirazları ve adaylık müracaatlarını tetkik eder, ve iti-razlar hakkında olduğu gibi adaylık müracaatları hakkında da kararını ilgililere tebliğ ederek ilân eder. İşte bu ilân tarihinden itibaren iki gün içerisinde Yüksek Seçim Kuruluna müracaat etmek mümkündür. Yük-sek Seçim Kurulu, üç gün içinde nihaî bir karar verir.

c.) Eğer adaylar içerisinde herhangi birisi için Yüksek Seçim Ku-ruluna müracaat vaki olmuş ve bu müracaatlar da henüz bir karara bağlanmamış ise, bu geçici aday listesi mhiyetini taşır ve Yüksek Seçim Kurulu'nun kararına göre aday listeleri üzerinde gerekli tashihler İl Se-çim Kurulu Başkanı tarafından yapıldıktan sonra kat'i aday lis-teleri seçim bölgelerine gönderilir. Geçici aday listeleri de oy verme gü-nünden evvelki 9 cı günü akşamı kendiliklerinden kat'i aday listesi ma-

hiyetini ahlrlar ve artık bunların üzerinde herhangi bir tâdilât icra edilemez.

d.) Bir aday, aynı zamanda iki yerden milletvekili seçilmiş ise, T. B. M. Reisi, kendisinden tercih hakkını kullanmasını ister. Aday, seçilmiş olduğu iki yerden birisini tercih eder, boş kalan diğer seçim çevresi için yeniden seçim yapılmak gerekir, bu seçim ara seçimi mahiyetinde olacağından, yukarıda beyan etmiş olduğumuz usule göre ara seçimleri esasları tatbik olunur.

B.) Seçim propagandası :

Milletvekili adaylarının kendilerini seçmenlerine tanıtılabilmeleri ve bir yandan da seçmenlerin kimler için oy vereceklerini takdir edebilmeleri için, muayyen bir müddete inhisar etmek üzere seçim propagandasına lüzum görülmüştür. Bu muayyen müddet, (Seçim zamanı) na inhisar eder. Seçim zamanının ne demek olduğunu biraz evvel gördük: Seçim zamanı, seçimin başlangıcı olan tarih ile seçimlerin yapıldığı yani oyların verildiği tarih arasında kalan zaman demektir. Demek oluyor ki seçim propagandası, (bu seçim zamanı) içerisinde yapılabilecektir.

Seçim zamanından evvel de seçim propagandası mahiyetinde bazı faaliyetlerde bulunabilir, fakat seçim zamanı dışında kalan bu faaliyetin tâbi olacağı hükümler, “ umumî hükümler ” dir, ve bilhassa “ İçti-maatı Umumiye ” kanunu hükümleridir. Seçim zamanı yapacak olan seçim propagandası faaliyetleri, hususi bir rejimden istifade eder. İşte seçim kanunumuzun 3. kısmının 3. bölümünde (Madde 40-56) seçim propagandasının tâbi olacağı bu hususlar teker teker gösterilmiştir.

Seçim kanunumuzun seçim propagandasına müteallik maddelerinin hazırlanmasında hâkim olan esaslar, evvelâ seçim propagandasının serbestliği ve saniyen seçime iştirak edecek adayların ve partilerin müsa-vi şartlar dahilinde bu rejimden istifade edebilmeleri olmuştur.

Seçim kanunumuzda muhtelif propaganda vasıtaları ayrı ayrı mü-talâa edilmiştir: Bunlar, sözlü ve yazılı propagandalar, toplantı yolu ile propagandalar, höparlörle propagandalar, ilân yapıştırmak ve dağıtmak suretiyle propagandalardır.

1.) Umumi toplantılar (Bk. madde : 41-44).

Umumi toplantıları iki şekilde yapılabilmektedir :

a. — Açık yerlerde toplantı : Açık yerlerde toplu olarak sözlü propagandaların icra edilebileceği mahaller ve toplantı zamanları seçim kanunumuzun 40 ve 41. maddeleriyle gösterilmiştir, bu gibi propagandalar, güneş battıktan doğuncaya kadar olan zamanın dışında yapılabilecektir. Toplantılar, umumî yolla, mâbetler, âmme hizmetinin görüldüğü binalar ve tesisler haricinde belediyece tesbit olunacak yerlerde yapılabilir. Belediyeler, hangi meydanlarda toplu olarak sözlü propaganda yapılabilecekse, bu yerleri seçim kuruluna bildirir, ve seçim kurulları da, siyasi partilerin nerelerde, ne sıra ile ve hangi gün ve saatte toplu olarak sözlü propaganda yapabileceklerini tesbit ve tâyin ederek ilgililere keyfiyeti bildirir.

Müstakil adaylar için, ancak haftada bir gün yukarıda anlatıldığı şekilde hareket edilir.

Oy verme gününden evvelki 3 cü güne kadar bu şekilde toplantılar yapılabilir.

Toplantıların yapılması şekli, “ İctimaî Umumiye ” kanunun hükümleri dairesinde olur, bu hususu toplantı hürriyeti bahsinde görmüş olacağımızdan üzerinde ayrıca durmağa mahal yoktur.

b. — Kapalı yer toplantıları (bk. Madde. 43-44).

Kapalı yer toplantılarına iştirak edebilecek olanlar muayyendir :
Bu gibi toplantılara :

— Toplantının yapıldığı seçim çevresindeki seçmen vatandaşlar

— Milletvekilleri,

— Milletvekili adayları ve bunların vekâletname ile tâyin kıldıkları vekilleri (adaylar için, toplantının yapıldığı seçim çevresinden olmaları şartı vardır).

— Partilerin belgesini taşıyan ve sayısı beşi geçmiyen temsilcileri iştirak edebilirler.

Toplantıya iştirak eden vatandaşların, seçme yeterliğine sahip olup olmadıkları veya toplantının yapıldığı seçim çevresi seçmenlerinden bulunup bulunmadıkları hususunu tetkik bahsinde zabitanın selâhiyeti vardır.

Kapalı yer toplantısının yapılabilmesi için, toplantıyı tertip edenlerden üç kişilik bir heyetin kurulması ve en yakın zabıta âmir ve memur-

larına haber verilmesi lâzımdır. Bu üç kişilik heyet, toplantı esnasında toplantının intizamını temin etmek, kanunlara hürmeti sağlamak, âmme intizamı ve örf ve âdetlere aykırı ve suç işlemeğe tahrik ve teşvik edici söz veya nutuklar söylenmesine mâni olmak gibi hususlarda vazifelendirilmişlerdir. Bu heyet, gerekli tedbirleri almak mükellefiyetinde olup, aksi takdirde cezaî müeyyidelere maruzdur. Heyetin yapacağı müdahaleyi dinlemeyenler, hakkında seçim kanunumuz, 123-133. maddeleriyle cezalar tertip etmiştir.

2.) Hoparlörlerle propaganda :

Kanunun 49. maddesine göre, halkın huzur ve rahatını bozmıyacak şekilde ve güneş battıktan doğuncaya kadar olan saatler dışında, hoparlörlerle propaganda yapmak mümkündür, ancak, halkın istirahatını ihlâl eden hoparlör neşriyatı, şehir ve kasabalarda belediye reislerinin ve köylerde muhtarların İl Seçim Kurulu Başkanlığına yapacakları müracaat üzerine başkan tarafından alınacak kararlarla durdurulabilir.

3.) Duvar ilânları vasıtasıyla propaganda :

Duvar ilânları vasıtasıyla de seçim propagandası yapmak mümkündür. Ancak seçim propagandası mahiyetini taşıyan duvar ilânlarının :

— Dini ibareleri, Türk bayrağını arap harflerini ve her türlü resmi muhtevi bulunmaması,

— Belediyenin (veya köylerde köy ihtiyar heyetinin) tâyin edeceği başka yerlerde asılmış olması,

— Bir de, seçim zamanı içerisinde ve seçimden evvel üçüncü güne kadar ancak asılı kalması lâzımdır.

Duvar ilânları için siyasi partilerin belediyeye (veya köy ihtiyar heyetine) oy verme gününden önceki sekizinci günün akşamına kadar müracaat etmiş olmaları gerekir: Duvar ilânlarının asılacakları yerlerin tâyin ve tesbitinde bu sıra nazarı itibara alınır, aynı zamanda, yapılmış müracaatlar için kur'a çekilir (Madde: 51-54).

Seçim zamanı esnasında el ilânı mahiyetinde dağıtılacak matbuatların da yukarıda sayılan şartlardan birinci gruba dahil olanlara uygun bulunması lâzımdır.

Oy verme gününden iki gün öncesinden itibaren ilân, beyanname, tamim ve açık mektup gibi her çeşit matbuanın dağıtılması ve yapıştırılması yasaktır.

C) Seçim mekanizmasının teşkili:

1) Seçim mekanizmasının dayandığı esaslar:

Seçim mekanizması demek, seçim işlerini yürütmekle vazifeli olan teşkilât demektir ki bunun, seçim kurullarından meydana geldiğini birazdan görmüş olacağız. 16 Şubat 1950 tarihli 5545 sayılı seçim kanunumuzu hazırlayan ilim heyetinin çalışmaları sırasında, ve bilhassa bu seçim mekanizmasını alâkalandıran hususlar bahsinde bir takım âmiller tesir icra eylemiştir, bu âmillerden birisi, "... seçim sisteminin herşeyden evvel halkın itimadını ve sevgisini kazanması lâzım geleceği" düşüncesi olmuştur, çünkü halk tarafından sevgi ile karşılanmayan ve halka itimat telkin etmeyen bir seçim sisteminin, müsbet ve faydalı neticeler veremeyeceği bilinmekteydi. Halkın itimadını ve sevgisini kazanacak bir seçim sistemi ise seçim emniyetini sağlayabilecek bir seçim mekanizması olabilirdi. Seçim emniyetini sağlamak, seçim ameliyesini bir hükümet işi, bir idare işi olmaktan çıkıp bunu halkın ve siyasi partilerin bizzat iştirak eyledikleri bir ameliye haline getirmekle mümkündür: Filhakika, eskiden seçim işlerinin kötü niyetli idare adamlarının elinde suiistimale uğramış olması ve bu sebeble halkın seçim işlerinde gerek idari müesseselere ve gerek idare adamlarına karşı itimadını kaybetmesi yüzünden, yeni seçim kanunumuz, hükümet ve idare memurlarını seçim mekanizması dışında bırakmak suretiyle seçim emniyetini temine çalışmıştır. İşte bu sebebledir ki, seçim mekanizmasında hâkimlere ve adalet memurlarına çok mühim mevkiler verilmiştir fakat buna rağmen seçim mekanizması tamamiyle hâkimlere ve adalet memurlarına bırakılmış da değildir, bunun da bir kaç sebebi olmuştur:

a — Bir kere, seçim mekanizmasının tamamiyle hâkimlere ve adalet memurlarına bırakılması halinde bu mekanizmanın pek çabuk yıpranacağı ve istenilen neticeleri temin edemeyeceği düşünülmüştür.

b — Bundan başka, seçim mekanizmasının ve seçim ameliyesinin münhasıran hâkimler marifetiyle idare olunması halinde, her türlü siyasi cereyanların ve şaibelerin dışında ve fevkinde kalması gereken ve esas vazifeleri itibariyle tam bir tarafsızlık içinde kazaî usullerle ihtilâfları halletmek durumunda olan hâkimlerin bu tarafsızlık ve prestijlerinin sarsılmak tehlikesine maruz kalmaması istenmiştir.

Eski seçim kanunu zamanında, seçim mekanizmasını idare eden eden mülkiye memurları, seçim işleri yüzünden ve aynı sebep tahtında

bütün pestijlerini kaybetmiş ve milete, seçim işleri ve seçim mefhumu bakımından, tam bir itimatsızlık telkin etmişlerdir.

c — Mevzuatımız bakımından hâkimlerin teminatı da, mülkiye memurlarınkinden pek farklı değildir, bilhassa 3. sınıf hâkimlerin hukukî durumu, diğer devlet memurlarının hemen hemen aynıdır. 2. derecedeki hâkimlerin terfih nakil gibi işlerinde ve cezalandırılmalarında, her ne kadar temyiz azalarının çoğunluğu haiz buldukları komisyon kararın lüzumlu ise de, aynı durumda yani aynı şartlar içerisinde bulunan hâkimlerin tercihinde ve Temyize alınmalarında Adliye Vekâletinin selâhiyetleri hâkimdir. Temyiz reisini ve daire reislerini seçmek ve bunları terfih ettirmek selâhiyeti Adliye Vekâletine aittir. Bilhassa Emeklilik kanunu ile, bilindiği üzere, (Temyiz âzâları müstesna) 55 yaşını doldurmuş ve 30 senelik hizmet görmüş hâkimleri emekliye ayırmak ve 65 yaşını doldurmuş Temyiz aza ve reislerinin 3 sene müddetle vazifede kalmalarına karar vermek selâhiyeti, Adliye Vekili'nin selâhiyetleri dahilindedir. Bundan başka il idaresi kanunu valilere ve savcılara ve dolayısıyla hâkimler üzerinde bir takım selâhiyetler tanımıştır.

İşte bu vaziyetler göstermektedir ki, hâkimlerin, seçimler esnasında, ideal olan teminatı sağlamaları keyfiyeti hakikat olmaktan biraz uzaktır, fakat itiraf etmek gerekir ki, hâkimlerin vaziyeti, mülkiye memurlarına nazaran (hükûmetle olan münasebetleri bakımından) hiç şüphesiz daha sağlam bir teminat teşkil etmektedir, ve işte böyle olduğu içindir ki seçim mekanizmasında hâkime, bilhassa seçimlere nezaret ve seçim işlerinin murakabesi bakımından ve seçim ihtilâflarının halli bahsinde çok ehemmiyetli bir mevki verilmiştir. İl ve ilçe seçim kurullarının başkanları, göreceğimiz veçhile, hâkimler arasından tayin kılınırlar. Seçimin bir hükûmet işi olmaktan çıkması için seçim kurullarında hâkimlerden başka halkın ve siyasi partilerin mümessilleri yer almışlardır.

2) Seçim kurullarının teşkili:

Seçim kanunumuzun 61 ci maddesine göre seçim işleri ile meşgul olacak olan seçim kurulları, yani İl ve İlçe seçim kurulları, seçimin (ister umumî seçimler, ister ara seçimleri olsun) başlangıcı tarihinden önceki 10 gün zarfında teşekkül edip faaliyete geçmiş bulunacaklardır. Şayet B. M. Meclisi, seçimlerin yenilenmesine karar almış ise (veya ara seçimleri için böyle bir karar almış ise), bu kararın alındığı tarihi takip eden 7 gün içerisinde teşkil edilecektir.

Seçim Kurulları şunlardır:

1) Ankarada bir YÜKSEK SEÇİM KURULU

- 2) Her seçim çevresinde İL SEÇİM KURULU
- 3) Her ilçede: İLÇE SEÇİM KURULU
- 4) Seçim bölgelerinde her sandık başında: SANDIK KURULU
- 5) İl merkezlerine bağlı bucak, veya köy, veya mahalle için ayrıca bir İLÇE SEÇİM KURULU.

Şimdi evvelâ bu kurulların teşekkül tarzlarını görelim sonra her birinin vazifelerini gözden geçiririz.

a) **YÜKSEK SEÇİM KURULU**: Yüksek Seçim kurulunun reis ve azaları her dört senede bir seçilirler, bu kurul bir REİS ve 10 Aza olmak üzere 11 kişiden mürekkeptir. **TEMYİZ MAHKEMESİ**'nin birinci Reisi, bu kurulun tabii Reisi olur (kendisinin bulunmadığı zaman ve halde, kurulda mevcut Temyiz daire reislerinden, veya yoksa azalarından, en kıdemlisi reise vekâlet eder).

Yüksek seçim Kurulu'nun azaları, Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şurası Reis ve azaları tarafından seçilirler: yani gerek Temyiz Mahkemesi ve gerek Devlet Şurası azaları arasından (bunların kendi hey'eti umumiyelerince) beşer asıl ve üçer yedek olmak üzere KUR'a ile seçilirler. Demek oluyor ki Yüksek Seçim Kurulu:

1 Reis

5 Temyiz Mahkemesi hey'eti umumiyesince kur'a ile seçilecek aza

5 Devlet Şurası hey'eti umumiyesince kur'a ile seçilecek aza:

6 Yedek (Her birinden üçer olmak üzere).

Yüksek seçim Kurulunda vazife kabul eden Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şurası mensuplarının karı veya kocadan birisi ile ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sıhrî hısımları, her hangi bir seçim çevresinde adaylıklarını koydukları veya aday gösterildikleri takdirde bunlar derhal vazifelerinden istinkâfa ve keyfiyeti Adliye Vekâletine bildirmeğe mecburdurlar.

b) **İL SEÇİM KURULU** : İl seçim Kurulu, İl merkezindeki en yüksek dereceli hâkimin başkanlığı altında vazife gören 10 azadan ibaret tir (İl merkezinde aynı derecede bir kaç hâkim bulunuyorsa bunlardan en kıdemlisi, müsavi durumda iseler en yaşlısı, Seçim kuruluna reislik eder. Eğer Hâkim, herhangi bir sebeble reislik yapamıyacaksa ve bulunduğu yerde de bu vazifeyi deruhte edebilecek başka bir hâkim yoksa, bu takdirde o yerin bağlı bulunduğu ağır ceza mahkemesinin kaza çev-

resi içerisinde bulunan ve mensup olduğu adalet komisyonuna ayrılmasında bir mahzur görülmeyen bir hâkim Adliye Vekâletince seçim işlemlerini idare etmek üzere o yere gönderilir. Buna dahi imkân yoksa bu ağır ceza merkezine en yakın ağır ceza mahkemesinin kaza çevresi içerisindeki hâkimlerden birisi Adliye Vekâletince vazifelendirilir. Kurul, kendi azalarından birisini, hâkim gelinceye kadar gizli oyla muvakkaten reis tayin eder. İl Seçim Kurulunda vazife kabul eden hâkimlerin, kan ve veya kocadan birisi ile ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sıhrî hısımları bu seçim çevresinde adaylıklarını koydukları veya aday gösterdikleri takdirde bunlar seçim kurulundaki vazifelerinden istinkâfa ve keyfiyeti Adliye Vekâletine bildirmeğe mecburdurlar.

İl seçim kurulunda reisten maada daha 10 aza vardır, azalar siyasi partilerle, İl genel meclisi ve İl Belediye meclisi azalarından şu şekilde seçilirler:

Her hangi bir siyasi partinin İl Seçim Kurullarına iştirak edebilmesi için, Seçim Kurulunun bulunduğu İl seçim çevresiyle en az 20 seçim çevresinde hiç olmazsa 6 aydanberi teşkilât kurmuş ve İlk genel toplantısını yapmış olması lâzımdır. Eğer bir İl de, bu şartları haiz 7 den fazla siyasi parti mevcutsa, İl Seçim Kurulu reisi olan hâkim bu partiler arasında kur'a çekecek kur'ada ismi çıkan 7 partiye, birer aza ismi bildirmesini ister.

Kur'a ile belli olan bu 7 parti, nihayet 5 gün içerisinde istenilen isimleri bildirmek mecburiyetindedirler, aksi takdirde sanki mevcut değilmiş gibi muamele görürler. Bu bildirilen 7 isimden kur'a ile Beşi İL SEÇİM KURULU'nun asil azalığına ve diğer ikisi de yedek azalığına seçilirler.

Bunu müteakip, Hâkim, bulunduğu İl'in Genel Meclisi ile Belediye Meclisi azalarının isimlerini muhtevi listeler üzerinden, İl Seçim Kuruluna, Genel Meclis azaları arasından kur'a ile iki asil ve bir yedek ve Belediye meclisi azaları arasından da 3 asil ve 2 yedek azayı keza kur'a ile seçer.

Demek oluyor ki esas itibarıyla İL SEÇİM KURULU:

- Reis (İl'in en yüksek dereceli hâkimi)
- Siyasi partilerden seçilecek 5 asil ve 2 yedek
- İl genel meclisi azalarından 2 asil ve 1 yedek

— İl Belediye meclisinden 2 asil ve 2 yedek olmak üzere bir reis, 10 asil aza ve 5 yedek azadan mürekkeptir.

İl seçim kurulunun teşekkül edeceği yerde, kurul reisinin vaki talebine cevap verebilecek siyasi partiler sayısı 7 ve 7 den az ise aşağıdaki şekilde muamele cereyan edecektir.

Seçim kurulunun teşekkül edeceği seçim çevresinde:

Sadece 7 parti mevcut ise, Kurul reisi her bir partiden birer aza ismi ister ve bu 7 isim üzerinden kur'a ile beşini asil ve ikisini yedek olarak ayırır. İl Genel meclisiyle İl Belediye meclislerinden yukardaki şekilde aza seçilir.

Şayet o mahalde sadece 6 parti varsa, bu takdirde her bir partinin bildireceği birer isimden kur'a ile 5 si asil biri yedek seçilir ve ikinci yedeklik için partiler arasından kur'a çekilerek ismi çıkan bir partiden bir yedek âzalık için isim istenir.

Siyasi partiler adedi 5 ise, her partiden birer asil âza ismi istenir ve iki yedeklik için beş parti arasından kur'a çekilerek kur'ada kazanacak olan 2 partiden birer isim istenir.

Partilerin sayısı 4 ise, her birisinden birer asil âza ismi istenir beşinci asil âzalık için bu parti arasından kur'a çekilir ve kur'a da kazanan partiden bir asil âza ismi daha istenir iki yedeklik için de yine aynı şekilde kur'a usulüne müracaat olunur.

Siyasi partilerin sayısı 3 ise, her bir partiden ikişer asil ve birer yedek âzalık için isim istenir, bu takdirde İL SEÇİM KURULU'nun teşekkül tarzı şöyle olacaktır:

— Her siyasi partiden ikişer asil ve birer yedek (Bunları partiler kendileri gösterirler).

— İl Genel meclisi âzalarından, hâkimin kur'a ile seçeceği iki asil ve bir yedek.

— İl Belediye meclisinden, yine hâkimin kur'a ile seçeceği iki asil ve bir yedek.

Siyasi partiler adedi iki ise, bu takdirde siyasi partilerden üçer asil ve birer yedek âzalık için isim istenir (bunları partiler kendileri gösterirler), bundan başka İl Genel Meclisinden iki asil bir yedek ve il Belediye meclisinden de iki asil ve bir yedek âza hâkimin çekeceği kur'a ile belli olur.

Şayet İl seçim çevresinde bir tek siyasi parti varsa, bu partinin bildireceği üç isim asil âzalığa seçilir ve diğer noksan kalan âzalıklar, o yerdeki okur yazarlar arasından temin olunur.

İl seçim çevresinde hiç bir parti yoksa, Kurul reisi, o yerin okur yazar seçmenlerinden, boş kalan âzalıkları doldurur.

Bu hususlara ilâve edilecek bir iki nokta şudur:

Seçime katılmayan veya katıldıktan sonra seçimden çekilen sivası partiler, o seçim çevresi içindeki seçim kurullarında âza ve müşahit bulundurmazlar. Bu şekilde açılan âzalıkların yerine yedekler gelir. Her hangi bir seçim çevresinde müşterek aday listesi veren siyasi partiler o seçim çevresi için bir tek parti olarak sayılır ve bir tek parti olarak İl Seçim Kurulunun teşekkülünde kur'aya girerek ona göre âza ismi verirler. Siyasi parti adedinin bir tek olduğu mahallerde, İl Seçim kurulu için istenilecek âza adedi üçü geçemez.

Siyasi partilerden İl seçim kurulu reisinin talebine cevap vermeyenler olursa İl seçim kurulunun teşekkülü içinde sanki o siyasi parti mevcut değilmiş gibi addolunur.

İLÇE SEÇİM KURULU : İlçe seçim kurulu, esas itibariyle bir reis ve 6 âzadan teşekkül eder. Âzalardan dördü siyasi partilerden ve ikisi İlçe genel ve Belediye meclisi âzalarından seçilirler.

Reis : İlçe seçim kurulu'nun reisi, İlçedeki en yüksek dereceli hâkimdir. Aynı dereceye sahip bir kaç hâkim varsa bunlardan en kıdemlisi reis olur. Kıdem bakımından da müsavat varsa yaş haddi esas tutulur.

İlçe seçim kurullarında vazife alan hâkimlerin bu seçim çevresinde karı kocadan birisi ile ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sıhrî hısımları adaylıklarını koydukları veya aday gösterildikleri takdirde bunlar seçim kurulundaki vazifelerinden istinkâfa mecburdurlar..

Âzalar : A) Partilerden alınacak âzalar, İlçe Seçim Kurulu reisi olan hâkim, bulunduğu seçim çevresindeki siyasi partilerden ilk genel toplantılarını yapmış olupta o yer seçim çevresi ile birlikte en az 20 seçim çevresinde 6 aydanberi teşkilât kurmuş bulunan tekmiil siyasi partiler arasında kur'a ile belli olacak 6 siyasi partiden birer âza ismi bildirmelerini ister. Partiler bu isimlen nihayet 5 gün içerisinde bildirirler.

Bu bildirilen isimlerden kur'a sırasına göre dördü İlçe Seçim kurulunun asil âzalığına ve ikisi yedek âzalığına seçilmiş olurlar.

Eğer siyasi partiler adedi beş ise, yine herbirisinden birer isim istenir, ve bunlardan kur'a ile dördü asil birisi yedek âzalığa seçilir, geri kalan bir yedek âzalık için mevcut siyasi partiler arasından kur'a çekilir ve kur'a ismi çıkan partiden bir isim bildirilmesi istenilir.

Siyasi partiler adedi 4 ise, bu dört partinin bildireceği isimler, ilçe seçim kurulunun asil âzalığına seçilmiş olurlar, iki yedek âzalık için bu partiler arasında kur'a çekilir ve kur'ada ismi çıkan partiden birer âzalık istenir.

Siyasi partiler adedi 3 ise, partilerin bildirecekleri isimler asil âzalığa seçilirler. Dördüncü asil âzalık için partiler arasında kur'a çekilir iki yedek âzalık için, aynı şekilde hakeret olunarak partiler arasında kur'a çekilir ve kur'ada ismi çıkan iki partiden birer yedek âza ismi istenir. Siyasi partiler sayısı iki ise, her iki partiden ikişer asil ve birer yedek âza ismi istenir.

Şayet bir tek siyasi parti mevcutsa o partiden iki asil ve bir yedek âza ismi istenilir, geri kalan noksanları, İlçe seçim kurulu reisi olan hâkim, bulunduğu yerin okur yazar seçmenlerinden şayanı itimat kimselelerle doldurur.

Eğer hiç siyasi parti mevcut değilse, İlçe Seçim kurulu başkanı olan hâkim bulunduğu yerin okur yazar seçmenlerinden şayanı itimat kimseleri İlçe seçim kurulunun 4 asil ve iki âzalıklarına tayin eder.

B) İlçe seçim kuruluna, siyasi partilerden giren âzalar dışında İlçe genel ve İlçe Belediye meclisleri âzalarından da âza seçilir. İlçe seçim kurulunun reisi olan hâkim, İlçe Belediye Meclisi ve İlçe Genel meclisi âzaları arasından kur'a ile ikişer âza seçer ve kur'adaki sıraya göre bunlardan ilk ikisi asil ve diğer ikisi de yedek âzalıklara seçilmiş olurlar. (İlçe Genel meclisinden miktarı kâfi âza tedariki imkânsız olan hallerde, mevcut genel meclis âzası kur'aya hacet kalmaksızın asil âzalıklara alınır ve yedek âzalıklar kur'a ile ilçe belediye meclisinde seçilirler).

Demek oluyor ki İLÇE SEÇİM KURULU : Bir reis, siyasi partilerden dört asil ve iki yedek, İlçe Belediye meclisinden bir asil bir yedek ve İlçe Genel meclisinden de bir asil bir yedek olmak üzere, bir reis, 6 asil ve 4 yedek âzadan mürekkeptir.

SANDIK KURULU : Sandık kurulu bir reis ve 4 âzadan ibarettir.

Reis: Her ilçenin İlçe Seçim Kurulu, seçim bölgelerinde veya seçim bölgelerinin dışında bulunan seçmen vatandaşlardan okur yazar

olupta iyi şöhret sahibi kimseler arasından bölgedeki her seçim sandığına ikişer şahıs isabet edecek şekilde bir liste hazırlar. Her sandık için ayrılan bu iki kişiden birisi, kur'a ile, sandık kurulunun reisi seçilir. Başkan vazifeye gelmediği takdirde sandık kurulundaki en yaşlı âza reisliği deruhte eder.

Âzalıklar: 1) İlçe seçim Kurulu Başkanı olan Hâkim, ilk umumî toplantılarını yapmış olupta en az 20 seçim çevresinde 6 aydanberi teşkilât kurmuş bulunan siyasi partiler arasında aleni olarak kur'a çeker (Kur'anın çekileceği evvelden muhtelif vasıtalarla ilân olunur), ve kurada isimleri çıkan 5 partiye birer âza ismi bildirmeleri tebliğ olunur. Tebliğ tarihinden itibaren 5 gün içerisinde ilgili partiler isimleri bildirirler.

Hâkim, bu isimlerden, kur'a ile üçünü sandık kurulu asli âzalığına ve diğer ikisini yedek âzalığa seçer.

Siyasî partiler adedi 5 ise, bu takdirde her birinden birer âza alınır ve kur'a ile 3 ü asil ve 2 si yedek olur.

Siyasî partiler adedi 4 ise, partilerin bildirdikleri isimlerden üçü asil ve biri yedek olur ve diğer ikinci yedek için partiler arasında kur'a çekilir, kur'a da adı çıkan partiden alınacak âza yedek olur.

Partiler sayısı 3 ise bu üç partinin bildirecekleri isimler asil âza olurlar, diğer yedek iki âza için kur'a çekilir.

Parti sayısı iki ise, her iki partiden evvelâ ikişer âza istenir. Kur'a ile bunlardan üçü asil ve biri yedek olur. İkinci yedek âzalık için iki parti arasında yeniden kur'a çekilir.

Eğer bir tek siyasî parti varsa, bu partiden alınacak 3 âza asil olur diğer iki yedek âzalık için de o yer seçmenlerinden okur yazar kimseler seçilir.

2) Hâkim, bundan başka, her sandık için, sandığın bulunduğu köv, veya mahalle ihtiyar hey'eti ve meclisi âzalarından seçmenlik sıfatını haiz bulunanlar arasından kur'a ile iki âza seçer, kur'adaki sıraya göre ilki asli, diğeri yedek âza olur.

Muhtar ve ihtiyar heyet ve meclisleri mensuplarından sandık kuruluna ayrılacak olanlardan eksik kalanlar için şu usul caridir: (Çünkü, bilindiği üzere, mahalle muhtar ve ihtiyar heyeti âzaları sayısı alelumum 7 dir. Halbuki o mahallede üç veya daha fazla sandık konması müm-

kündür. Üçten fazla sandık konması halinde her sandık için birer asil ve birer yedek âza olmak üzere ikişer âza çıkarmak imkânı kalmaz). Böyle bir halde hâkim, sandıklar için lüzumlu muhtar ve ihtiyar heyet ve meclisleri âzalarından noksan kalanları o yerin okur yazar seçmenlerinden tamamlar.

Demek oluyor ki bir SANDIK KURULU:

Bir reis, siyasi partilerden 3 asil ve 2 yedek, köy veya mahalle ihtihar heyet veya meclis âzalarından seçilecek bir asil bir yedek âza olmak üzere bir Reis, 4 ASİL, ve 3 YEDEK âzadan ibarettir.

3) — *Seçim kurullarının vazifeleri:*

a) *Yüksek seçim kurulunun vazifeleri:* (Madde 122 ve devamı)

Yüksek seçim kurulu:

aa) İl seçim kurullarının teşekküllerine, muamelelerine ve kararlarına karşı yapılmış olupta zamanında kesin karara bağlanmamış olan itirazların neticeye müessir olup olmadıklarına,

bb) Milletvekilliğine seçilip kendisine tutanak verilen bir kimsenin, seçilmemesini mucip olacak vakıalar hakkındaki itirazları, (Meselâ adaylığı koyupta kanunun emrettiği şekilde vazifesinden istifa etmeyenlerin, veya vazife esnasında seçim propagandası yapıp milletvekili seçilenlerin tutanaklarına itirazlar)

cc) Milletvekili olarak seçilip kendisine tutanak verilen bir kimsenin milletvekilliği yeterliğine sahip olmadığına dair vaki itirazları tetkik ederek bir karara bağlar ve bu gibi kararları alırken Yüksek seçim kurulunun, adedi mürettebi olan 11 âza ile toplanmış ve mutlak ekseriyet ile karar vermiş olmaları lâzımdır. Yüksek seçim kurulu, bunlardan başka:

. dd) Oy verme gününden önce İl seçim kurullarının teşekküllerine muamelelerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları,

ee) Adaylık için yapılan müracaat veya itirazlar hakkında İl seçim kurullarınca itihaz olunan kararlara karşı vaki itirazları, da tetkik ederek nihai bir karara bağlar. Fakat bu son iki halde, Yüksek seçim kurulunun, adedi mürettebi olan 11 kişi ile değil fakat adedi mürettebinin ekseriyeti ile toplanmış olması kâfi gelebilir. Fakat yine de ekseriyeti mutlaka ile karar itihazı şarttır.

Yüksek seçim kuruluna müracaat müddetleri seçim kanununun 124 cü maddesiyle gösterilmiştir: Yukarıda aa, cc, ve dd, fıkralarında belirtilen haller için teşekkül, muamele ve vakıaların vukuu tarihinden itibaren iki gün içerisinde (veya kararların ittihazından itibaren) itirazlar yapılmış olmalıdır. bb, fıkrasında belirtilen haller için Yüksek seçim kuruluna 38 ci maddede derpiş edilen müddet içerisinde müracaat edilmiş olmalıdır.

Bu müracaatlar yazılı olarak yapılmış olmalıdır. Müracaat dilekçeleri Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına doğrudan doğruya verilebileceği gibi, ona sunulmak üzere İl seçim kurulu başkanlığına da verilebilir.

Bu itirazların ve müracaatların ne şekilde tetkik ve tahkike tabi tutulacağı seçim kanunumuzun 125 ci maddesiyle gösterilmiştir.

Yüksek seçim kurulu, bütün bu müracaat ve itirazları, en geç 3 ay içerisinde karara bağlayacaktır. Kurulun bütün kararları kat'i ve nihaidir.

Yüksek seçim kurulunun selâhiyetleri arasında en mühimleri milletvekili tutanaklarının iptaline karar verebilmesidir. Malumdur ki son çıkan seçim kanununu tâdil eden 6272 sayılı kanundan önce bu selâhiyet B. M. Meclisine ait idi. Yüksek seçim kurulu tarafından bir milletvekili tutanağının iptaline karar verilince o milletvekilliği için yeniden seçim yapılır.

b) İl seçim kurulunun vazife ve selâhiyetleri:

İl Seçim Kurulunun başlıca vazife ve selâhiyetleri şunlardır:

aa) İl Seçim çevresi içerisinde seçimin intizamla cereyanını temin için gereken tedbirleri almak ve seçim işlerini murakabe etmek.

bb) İlçe seçim kurulları başkanlarıncâ seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları cevaplandırmak.

cc) İlçe seçim kurullarının oy sandıklarını ve diğer seçim vasıtalarını göndermek.

dd) İlçe seçim kurullarının teşekküllerine, muamelelerine ve kararlarına karşı vaki itirazları inceleyerek nihai karara bağlamak,

ee) Aday beyannamelerini almak bunları ilân etmek, bunlar hakkında vaki itirazları incelemeye, bu beyannamelerden kanunen mutadî olmayanları hakkında karar vermek, ve geçici ve kat'i namzet listelerini yerlerine göndermek ve ilân etmek.

ff) Seçim kurulları nezdinde partiler ve müstakil adaylar adına bulundurulması istenecek müşahitlere bu sıfatlarını gösterir vesika vermek.

gg) İle bağlı seçim kurullarından gelen tutanakları birleştirerek İl seçim çevresi içerisinde kimlerin kaç oy aldıklarını belirten ve bu suretle oy kazananların adlarını ve kazandıkları oylar adedini gösterir tutanaklar tanzim etmek (madde 117). (Milletvekili seçilebilmek için en az oy alan adayın aldığı oy sayısına müsavi sayıda oy almış başka bir aday varsa kurul önünde aralarında kur'a çekilir ve kur'ada adı çıkana tutanak verilir. Bu tutanak YÜKSEK SEÇİM KURULU tarafından iptal edilecek olursa kur'ada kaybedene verilir).

ii) Milletvekili seçildikleri anlaşılanlara tutanaklarını vermek ve bunlardan ikişer nüshasını Başvekâlete göndermek.

c — İlçe seçim kurullarının vazife ve selâhiyetleri:

aa) İlçe dahilindeki seçim işlerini tanzim etmek ve seçimin intizamlı cereyanını temin için gereken tedbirleri almak.

bb) İlçedeki sandık kurullarına oy sandıklarını ve diğer seçim vasıtalarını göndermek.

cc) Sandık kurullarının teşekkülüne ve muamelelerine ve kararlarına karşı vaki itirazları inceleyerek nihai kararlara bağlamak. (Bk. M. 111 ve 112/3).

dd) Sandık kurulları başkanlarının seçim işlerinin yürütülmesine mütedair soracakları suallere cevap vermek.

ee) Sandık kurulları nezdinde partiler ve müstakil namzetler adına bulunacak müşahitlere bu sıfatlarını gösterir vesika vermek.

ff) İlçe dahilindeki sandık kurullarından gelen tutanakları birleştirerek adayların kaç oy aldıklarını belirten aynı bir tutanak tanzim etmek ve bu tutanağı seçim işlerine ait diğer evrak ile birlikte İl seçim kuruluna göndermek.

d) SANDIK KURULLARININ VAZİFE VE SELÂHIYETLERİ : Sandık kurulları, oy verme gününden 48 saat önce vazifeye başlar ve seçim işleri bitinceye kadar çalışmaya devam ederler.

Sandık kurulu, evvel emirde sandığın nereye konulacağını tayin ve tesbit eder. Sandık yerinin tesbitinde nazarı itibara alınacak husus, o yer seçmenlerinin en az külfetle ve zahmetsizce oylarını serbestce ve gizli olarak verebilmeleridir. Sandık, hükümet konakları ve parti bina-

ları hariç her nereye olursa olsun konulabilir, yeterki buraları geniş ve umumî yerler olsun ve bilhassa yağmur ve fırtına gibi tehlikelere karşı mümkün olduğu kadar sığınabilecek ve meselâ sahanlığı sundurması bulunan yerler olsun (Bir de aynı mahalde 4 den fazla sandık bulunmaz).

Sandığın ve kapalı oy verme yerinin bulunduğu ve sandık kurulunun yerleştiği mahallin 100 metre mesafesi içerisinde kalan çevreye SANDIK YERİ adı verilir ve bu sandık yeri içerisinde seçimin intizamla cereyanını temin için gereken tedbirleri almak, oy verme işlerini idare ve murakabe etmek, sandık alanına dahil oyları saymak, ve bu hususları tutanağa geçirmek, oy verme işlerinde ileri sürülen itirazları tetkik ederek bunları bir karara bağlamak ve bu kararlardan itiraza uğrayanları ilçe seçim kuruluna bildirmek, hep sandık kuruluna düşen işlerdir.

Sandık yerinde her hangi bir suç işlenmesi halinde sandık kurulu keyfiyeti bir tutanak ile tesbit ve suçluyu zabıtaya teslim etmekle mükelleftir.

Sandık kurulu başkanının lüzumlu görüpte davet edeceği silâhlı kuvvetler dışında kalan zabıta amir ve memurları bilumum resmî üniforma giymiş kimseler ve her hangi bir suretle silâh taşıyanlar sandık yerine giremezler.

Sandık kurulu birisi, sandık yerinin intizam ve asayişini temin zımında lüzumgörürse silâhlı kuvvetler davet edebilir ancak sandık reisinin itihaz edeceği bu inzibati tedbirler seçmenlerin seçim işlerini takip etmelerine mani teşkil edecek şekilde olamaz.

Sandık kurulu, oy verme işine başlamazdan evvel, kendi sandığında oyunu kullanacak olanlara ait ilçe seçim kurulları tarafından gönderilecek iki seçmen listesinden birisini sandık başında seçmenlerin kolaylıkla görüp tetkik edebilecekleri bir yere asar, bu liste oy verme sonuna kadar asılı kalır. (Oy verme, sabah saat 8 den akşam 17 ye kadardır. Saat 17 de sandık başında olanlar oylarını verirler).

Sandık kurulunun diğer vazifeleri, ilerde seçim ameliyesi bahsinde de tetkik edileceği cihetle, seçim sandıklarını açmak, oyları saymak, sayım cetvellerini tanzim etmek ve tutanağı hazırlamaktır.

III — SEÇİM AMELİYESİNİN DAYANDIĞI ESASLAR VE SEÇİM:

Seçim ameliyesi, geniş tarifıyla, oy verme işleri ve seçilen milletvekillerinin tesbiti ile ilânı muamelelerinden ibarettir.

A) Seçim ameliyesinin dayandığı esaslar:

Seçim mekanizmasının dayandığı esasları tetkik ederken de görmüş olduğumuz gibi, seçim ameliyesi bahsinde kanun vazı *seçmen vatandaşların genak-sevgi alakasını ve itimadını celbetmek ve gerek seçimlere iştirak nisbetini çoğaltmak gayesiyle* ve bunu temin zımında bir takım esaslara bağlanmış ve bir takım tedbirler almıştır.

1 — Oy hakkının kolaylıkla ve külfetsizce istimal edilebilmesini temin için bazı kaideler kabul edilmiştir:

a) — Oy verme mahallinin tesbitinde gözetilen hususlar

Oy verme mahalli seçmenin en kolaylıkla gidebileceği yere tesbit edilmiştir:

Seçmenlerin çok uzak mahallerden kalkıp, seçim günü sandık başına gelmeleri bir külfet olacağından kanun vazı, oy sandıklarını mümkün olduğu kadar seçmenin yakınına, seçmenin ayağına kadar getirmeye bir prensip kabul etmiş ve bu sebeple seçim bölgelerini tayin ve tesbit ederken, vatandaşların kolaylıkla ve zahmetsizce oylarını verebilecekleri şekilde hareket etmiştir. Bu da, vatandaşların kendi buldukları yerlerde oylarını vermeleri imkânının tahakkuku ile mümkün olmuştur. Filhakika kanununun 13 cü maddesi gereğince nüfusu 150 den yukarı her köy, her kasaba, ve şehirlerde her mahalle birer seçim bölgesi kabul edilmiştir, ve her seçim bölgesinde en az bir sandık bulunacağı derpiş edilmiştir.

Kanun vazı bununla iktifa etmemiş ve bir köy veya mahallenin bütün nüfusunun o seçim çevresi içerisinde bir yaylaya gitmiş olması halinde oy sandığının o yaylaya konulacağını beyan etmiştir (Mad. 83). 83 cü maddenin 3 cü fıkrasında aynen şöyle denilmiştir: “... köy veya mahalle nüfusunun 150 den fazlası yukarıki surette yaylaya gittiği ve muhtar da oy verme gününden en az on gün evvel yaylaya gidenlerin adlarını havi listeyi İlçe Seçim Kuruluna bildirdiği takdirde listeler ona göre ayrı ayrı sandık konur.

Bundan başka nüfusu 150 den aşağı olan köylerle (muhtarlıklar) sair meskun yerler için ayrı bir çare düşünülmüş ve bu yerler kendilerine yol ve gidip gelme bakımından en kolay ve en yakın olan seçim bölgesinin sandık alanına bağlanmış ve fakat bu mesafenin en fazla 4 kilometre olabileceği tasrih edilmiştir. Yani meselâ, nüfusu 150 den aşağı dört meskun yer olsa ve bunların seçmen sayıları 300 geçmemiş bulun-

sa, bu 4 meskun yerin hepsine gidip gelmesi kolay yol üzerinde ve her birine mesafesi 4 kilometreden fazla olmamak üzere bir noktaya sandık konulur. (4 kilometre dahilinde bağlanabileceği sandık alanı bulunmayan muhtarlıklar vesair meskun mahaller icabında birleştirilerek ayrı bir sandık alanı kurulur mad. 83).

Seçmen sayısı 300 ü geçmeyen her seçim bölgesi bir *sandık alanı* olarak kabul edilmiştir. Seçmen sayısı 300 ü geçen her seçim bölgesi için de, her biri 500 den yukarı seçmeni ihtiva etmeyecek şekilde gereği kadar sandık alanları tesbit edilebilecektir. (Mad. 83).

Bir seçim bölgesinin sandık alanlarını, köy veya mahallelerinin sokaklarının durumuna göre İLÇE SEÇİM KURULLARI tesbit ederler.

İlçe seçim kurulları, kendilerine bağlı seçim bölgelerinin ihtiva edeceği sandık alanlarının miktarını da evvelden tesbit ederler.

Sandık alanlarının tesbiti işi, oy verme gününden en az bir hafta önceden başlamak üzere mahalli gazeteler veya gazete yoksa mutatalarla ilân olunur.

Seçmenlerin hangi seçim bölgesine mensup oldukları ve hangi sandıkta oy verecekleri, kendilerine tevdi edilen seçmen kartından gösterilir.

b) Seçim gününün ve müddetinin tespitinde gözetilen hususlar :

Seçim günü ve müddeti vatandaşlar için en müsait olacak şekilde ayarlanmıştır :

Bütün vatandaşların seçime iştirak edebilmelerini sağlamak için seçim günü, her seçmen için, en müsait bir gün olmalıdır yani her halde bir iş günü değil fakat bir tatil günü olmalıdır, çünkü seçim günü herkesin işiyle meşgul olduğu bir güne isabet edecek olursa pek çok vatandaşlar seçime iştirak edemeyecekler demektir. (1)

(1) Mamafih, Pazar gününün bir istirahat günü olması ve bu sebeple pek çok vatandaşların, gerek istirahat saatlerinden fedakârlık edememeleri ve gerek şahsî ve ailevî işlerini münhasıran bu güne bırakmaları dolayısıyla oy vermédikleri ve bu yüzden seçime iştirak edemeyenler sayısının kabardığı görülmekte ve Fransada, buna çare olarak, ya oy verme mecburiyetinin ihdası veya, daha az zecri bir tedbir olmak üzere, seçim gününün pazardan mâada bir güne konulması istenmektedir.

(Milli Meclis azasından Paul Coirre tarafından yapılan teklif için bk: "Le Figaro" 27. Nisan. 1955)

İşte bu sebeple, kanun vazı, Seçim Kanunumuzun 6 ncı maddesi gereğince, Ara seçimler için, Büyük Millet Meclisince aksine karar ve -rilmedikçe, her yılın 23 Temmuz gününü seçimlerin başlangıç tarihi (yani seçim hazırlıklarının başlangıcı olan tarih), olarak tesbit etmiş, ve Eylül ayının 3 cü pazarna rastlayan günü de oy verme günü olarak tayin eylemiştir.

Büyük Millet Meclisinin, seçim döneminin bitmesinden evvel, seçimin yenilenmesine karar vermiş olması halinde ise, yenileme kararının verildiği günden sonra gelen 45 ci günü takip eden ilk pazar günü oy verme günüdür.

Demek oluyor ki seçim günü bir tatil günüdür. Seçimler sabah saat 8 de başlar ve akşam 17 ye kadar devam eder (Saat 17 ye geldiği halde sandık başında oylarını vermek üzere bekleyenler de oylarını kullanırlar) (Madde 84).

Böylece seçmen, günün hangi saatinde isterse (tabii 8 ila 17 arasında) gelip oyunu kullanabilir.

Seçimlerde seçmenin tam bir serbesti içerisinde oyunu kullanması ve seçimlerin dürüst cereyanını temine matuf tedbirler alınmıştır.

d) Oy vermenin gizliliği:

Bir kaç oy verme gizlidir, ve bu gizliliği temin için kanun vaz'ı her türlü tedbiri düşünmüş ve almıştır.

Oy verme işinde gizlilik unsurunun ne derece ehemmiyetli olduğu çok zaman idrak edilmez. Oy vermede gizlilik her şeyden ziyade seçmen vatandaşa tam bir huzur ve serbestiyet sağlar ve seçmen bu huzur ve serbestiyet içerisinde oyunu kullanır. Çünkü insanlar birbirine bin bir türlü menfaatları ile bağlıdırlar ve şayet seçimlerde bu gizlilik prensibi kabul edilmemiş olsaydı, büyük bir seçmen kitlesi, oyunu kendi vicdanı emrine uyararak değil fakat korku ve endişesine mağlup olduğu hisler içerisinde ve gerek menfaati ve gerek sair tazyiki altında kimselelerin arzusu veçhile vermiş olacaktı. Veya hiç değilse, seçmenlerin büyük bir ekseriyeti, seçimlere hiç iştirak etmemek cihetini tercih edeceklerdi.

Almanya ve Prusyada 1913 senelerinde yapılan seçimler göstermiştir ki gizli veya aleni olması hususu seçmen vatandaşın seçime iştirak nisbeti üzerinde büyük tesir icra etmektedir. Meselâ gizli oy

prensibi cari iken seçime iştirak etmeyenler 250/1 iken alenilik prensibi cari iken bu nisbet 76 % çıkmıştır.

Demek oluyor ki oy vermenin gizli oluşu, iki hususta mühim rol oynamaktadır:

1° — Seçmenin tam bir rahatlık içerisinde ve vicdanının emrettiği şekilde, yani hiç kimsenin tesiri altında kalmaksızın oyunu vermesi,

2° — Vatandaşların, seçimlere, daha büyük nisbette iştirak etmeleri.

Bu sebeplerle gizli oy prensibi, hemen hemen bütün memleketlerde kabul edilmiştir. İngilterede oy verme 1872 tarihine kadar gizli değildi, bu tarihe kadar açık oy esası mevcut iken bu tarihtenberi gizli oy sistemi kabul edilmiştir. Rusya 1936 anayasası ile gizli oy usulünü kabul etmiştir. Bugün bütün demokrasi yerlerde gizli oy esası caridir.

Memleketimizde de seçimler gizli oy esasma göre yapılır. Nitekim seçim kanununun birinci maddesi milletvekili seçimlerinin gizli oyla yapılacağını derpiş etmiştir.

Bu birinci maddeden başka diğer maddelerle de oy vermenin gizliliğini teminat altına alan hususlar kabul edilmiştir.

Oy vermenin gizliliğini temin eden hususlar, kanunumuza göre, şunlardır:

1°) Oy pusulasının içine konacağı zarflar, tek cins, tek biçim ve tek renktedirler. Bütün memleketlerde cari olan bu zarflardır ve seçimlerde başka her hangi bir zarf kullanılamaz, böyle başka bir tipte bir zarf kullanılmış ise bu zarftan çıkacak oy pusulası muteber sayılmaz (Madde 109).

Oy pusulasının içine konulacağı zarflar hükümet tarafından bastırılır ve her seçim çevresine, o çevredeki seçmen sayısının onda biri nisbetinde fazla olarak gönderilir (Bk. Madde 90).

Bu zarflar, diğer seçim vasıtaları ile birlikte, Seçim kurulları marifetiyle Seçim bölgelerine ve sandık kurullarına, mühürlü paketler halinde ve seçim hazırlıklarının başladığı tarihten itibaren gönderilir.

2°) *Kapalı oy verme yeri:* Oy vermenin gizliliğini temine matuf ikinci bir tedbir de kapalı oy verme yerinin ihzandır.

Seçim kanunumuzun 91 ci maddesinde bu hususta derpiş edilmiş ve oy pusulasının, seçmen tarafından, kapalı oy verme yerinde zarfa konulup kapatılması mecburiyeti vazedilmiştir.

Oy pusulası ancak kapalı oy verme yerinde zarfa konarak kapatılır ve aksi halde, yani kapalı oy verme yerine girmeden önce zarfa konan oylar sandığa atırlmaz.

Bu kapalı oy verme yerlerini, sandık, kurulları hazırlar. Kapalı oy verme yeri, seçmenin dilediği adayları tesbit ederek ya matbu liste halinde veya yeniden hazırlayacağı bir oy pusulasını serbestçe, gizlice zarflayabilmesini temin edecek şekilde hazırlatılır. Bu yer, 92 ci maddede mucibince, içerisi dışarıdan görülmeyecek ve seçmenin oy pusulasını dilediği gibi hazırlayıp zarflayabileceği şekilde olacaktır. Burası sabit bir yer olacağı gibi sırf seçim günü için hazırlanmış muvakkat ve takma bir yer olabilir. Bu kapalı oy verme yerinde bir masa ve ayakta yazı yazmağa elverişli ve yerden 1 metre yükseklikte bir rahneyi ihtiva edecek şekildedir. Seçmenin, oy pusulasını hazırlayabilmesi için bir kalem de bulunur.

Kapalı oy verme yerinde, ayrıca bir aday listesi asılı durur, ve bundan başka, oy verme serbestliğine ve gizliliğine dair olan seçim kanunu hükümlerinin levha halinde basılmış metin de bu kapalı oy verme yerinde durur.

92 ci maddenin neden böyle bir levhanın asılmasına lüzum görüldüğünü anlamak biraz güçtür, çünkü seçmen vatandaş, oyunu vermek için girmiş bulunduğu bu kapalı oy verme yerinde bu levhadaki hükümleri okuyabilecek zamana esasen malik değildir. Çünkü seçim kanunu, başka bir hükmü ile (madde 97) seçmenin kapalı oy verme yerinden dışarı çıkmadıkça oraya başka bir kimsenin giremeyeceğini ve fakat seçmenin bu kapalı oy verme yerinde ancak oy pusulasını hazırlayıp zarflayabilmesi için normal olan müddet için orada kalabileceğini ve aksi takdirde sandık kurulu başkanı tarafından bu yeri terketmesi için ihtar edeceğini ve icap ederse oradan zorla çıkartılacağını amirdir.

Binaenalyh seçmen, kapalı oy verme yerinde ancak, bu işlerin lüzum göstereceği müddet için kalabilecektir: bu da gösterir ki seçmen vatandaş, ayrıca duvarda asılı duran seçimin gizliliği ve serbestliğine taalluk eden metni okumak imkânına malik olmayacaktır. Böyle bir levhayı kapalı oy verme yerine asmakla seçmeni sandık başkanının ihtarına kanun bizzat maruz bırakmış olmuyor mu? Ve seçimin böyle bir

ihzar karşısında bu hükümleri okumakta olduğunu beyanla lüzumsuz bir münakaşa ve vakit kaybına sebebiyet vermez mi?

b — Sandık yerinde alınan emniyet tedbirleri :

Kanun, seçmenin, tam bir huzur içerisinde ve korkusuzca oyunu kullanabilmesi için lüzumlu bütün tedbirleri almıştır ki bunlardan birisi de oy hakkının kullanılacağı sandık yerine hükümet kuvvetlerinin girmemesidir. Yani oy verme işi sadece vatandaşlar arasında cereyan edecek bir iş vasfında olacaktır.

Sandık yeri demek, oyların içine atılacağı sandık ile kapalı oy verme yerinin bulunduğu ve sandık kurulunun yerleştiği mahallin, 100 metre içerisinde kalan çevresi yani dairesidir.

Başka bir ifade ile, sandığın bulunduğu noktayı merkez ittihaz ederek, bu noktadan itibaren 100 metrelik bir daire içerisinde kalan yer sandık yeri demektir (Madde Bk. 77)

aa) İşte bu sandık yeri içerisinde: sandık kurulu âzalarından oyunu kullanacak olan seçmenlerden ve kanunun kendilerine müsaade eylediği kimselerden (meselâ müşahitler), başka hiç kimse bulunamaz. (Bk: Madde 80).

bb) Sandık yerine, sandık kurulu başkanına vaki ve lüzumlu daveti olmaksızın silâhlı hiç bir hükümet kuvveti giremez ve kurul başkanının ittihaz edebileceği inzibati tedbirler seçmenlerin seçim işlerini takip etmelerine mâni olacak mahiyette olamaz.

(Sandık yerinde her hangi bir suç işlenmiş olması halinde sandık kurulu keyfiyeti bir tutanak ile tesbit eder ve suçluyu zabıtaya teslim eder. Şayet böyle bir halde, suçlu sandık kurulu başkanı ve âzaları tarafından himaye görür ve zabıtaya teslim edilmezse, bu takdirde zabıta resen sandık yerine girerek suçluyu yakalamakla mükelleftir (Bk: Madde 79).

cc) Sandık Kurulu Başkanının lüzumlu görüpte davet edeceği silâhlı kuvvetler dışında kalan zabıta âmir ve memurları bilumum resmi üniforma giymiş kimseler ve her hangi bir suretle silâh taşıyanlar sandık yerine giremezler.

dd) Sandık yeri dışındaki zabıta makamları silâh taşıyan bir vatandaşın sandık yerine girmesine mani olmakla mükelleftirler. Fakat sandık yeri dışında zabıta makam ve mensuplarının alacakları zabıta tedbirleri de vatandaşların sandık yerine serbestçe girmesini güçleştirir

şekilde veya mani olacak mahiyette olamaz. (Bk Madde 80). Bilakis zabıta âmir ve memurları seçmenin serbestçe sandık yerine girmesini teminle mükelefftirler : Bu serbestiyi ihlâl edenleri ve vatandaşların sandık yerine girmelerine engel olanları veya güçleştirenleri bertaraf etmekle vazifelidirler.

ee) Oy verme günü, ve oy verme müddetince, ordu ve zabıta mensuplarından başka hiç kimse (Türk Ceza Kanunu menetmemiş olsa bile) köy, kasaba ve şehirlerde silâh taşıyamaz (Bak. Madde 93 Fıkra 3).

ff) Kanunumuzun 93 cü maddesinde, seçimlerin tam bir intizam ve asayiş içerisinde cereyan etmesi için oy verme gününde, ve oy verme müddetince umumî içkili yerlerin ve umumî mahallerde her çeşit ispirtolu içki verilmesinin satılmasının ve içilmesinin yasak olduğu ve yine bu müddet zarfında eğlence yerlerinin kapalı kalacağı ve eğlence yeri vasfını taşıyan lokantalarda da yalnız yemek verilebileceği tasrih edilmiştir.

gg) Kanunumuzun 99cu maddesi, seçmenlerin hiç bir tesir altında kalmadan oylarını atmalarını temin edecek tedbirler almıştır. Hiç bir seçmene sandık başında müdahale edilemez, telkin veya tavsiyede bulunulamaz. Seçmen, oy hakkını istimal ettikten sonra sandık başında kalamayacaktır, kaldığı takdirde sandık yerini terketmesi için sandık Kurulu Başkanının ihtarna maruzdur, bu ihtara rağmen sandık başından çekilmeyecek olursa kanunun 128 ci maddesine göre bir aydan bir seneye kadar hapse mahkum edilir.

Sandık Kurulu Başkanı sandık kurulunun vazife görmesine mani olacak şekilde hareket edenlere, oyunu kullanıpta sandık başını terketmeyenlere hülasa sandık başı muamelelerinin intizamını bozmağa yeltenenlere ihtarda bulunur ve ihtarı dinlemeyenler olursa bunların zabıta kuvveti marifetiyle sandık alanından dışarı çıkartır ve icap ediyorsa işlenen fiili tutanağa geçirterek derhal müddeiumumiliğe gönderir ve ceza müeyyidelerinin tatbikini sağlar (Sandık yerindeki intizamsızlığın ve asayişsizliğin müsebbibi sandık kurulu azalarından biri ise bu azanın sandık yerinden dışarı çıkartılması kurul kararıyle icra olunur)

B) Mevzuatımıza göre seçim usulü ve oy verme usulleri:

1) Seçim sistemimiz:

5545 sayılı seçim kanunumuzun birinci maddesine göre memle-

ketimizdeki milletvekilleri seçimi tek derecelidir; listeli çoğunluk usulüne göre yapılır ve çoğunluk hesabında “nisbi çoğunluk” esası aranır yani en ziyade oy almış olmak şarttır.

Seçimin tek dereceli ve liste usulüne göre yapılmasının ne demek olduğunu “Anayasa Hukukunun umumî esasları” kitabımızda izah etmiştik; onları burada tekrara lüzum görmüyoruz.

Seçim mevzuatımızın dayandığı esaslar arasında oy hakkının eşitliği, oy hakkının şahsiliği, oy hakkının ihtiyariliği ve oyun gizliliğine talluk edenleri vardır. Seçim kanunumuz, oy hakkının eşitliğini kabul etmiş ve zengin fakir, tahsilli tahsilsiz, evli bekar, kadın erkek her vatandaşın sadece bir tek oy hakkına sahip olabileceğini ve birden ziyade oy kullanmak teşebbüsünde bulunanlara cezaî müeyyideler tatbikini derpiş etmiştir. Meselâ 142 ci maddenin ikinci fıkrasında ..... bir sandıkta oy verdikten sonra başka sandıklarda da oy vermeğe teşebbüs edenler veya verenler hakkında bir aydan bir seneye kadar hapis ve 500 liraya kadar ağır para cezasına hükmolunacağı belirtilmiştir.

Oy hakkının eşitliği yanında oy hakkının şahsiliği prensibine de yer verilmiştir ve her seçmenin sandık başına bizzat gelerek oyunu bizat kendi eliyle sandığa atması şart kılınmıştır. Bununla beraber seçim kanunumuzun 98 ci maddesinde bu kaideye nisbi mahiyette bir istisnai hal kabul edilmiştir ki o da körlerin, meflûçların veya buna benzer bedeni maluliyetleri açıkça belli olanların, kendi seçim bölgeleri dahilindeki seçmen akrabalarından birinin veya akrabası yoksa diğer bir seçmenin yardımı ile oylarını kullanabileceklerine dairdir. Fakat kanunumuz, bir seçmenin birden fazla malule refakat edemeyeceğini de ayrıca derpiş etmiştir.

Seçim kanunumuz, oy hakkının ihtiyariliği esasına dayanarak seçmen vatandaşların oy vermek hususunda serbest olduklarını, yani isterlerse oy verebileceklerini isterlerse bundan imtina edebileceklerini kabul etmiştir.

Mevkii meriyette bulunan seçim kanunumuzun ilim hey'eti tarafından ihzârı sırasında, oy vermenin mecburiliği hususu münakaşa mevzuu olmuş ve mecburi oy esasının tasarıya derci istenmiştir. Mecburi oy usulünün tatbikini arzu edenler oy hakkının devletin teşkilât'landırılmasında sivasî kudretin doğumuna vatandaşın iştirakini sağlayan bir hak mahiyetinde olduğunu kabul ederek, âmme hukukunun her şeyin fevkinde bir hukuk bulunduğu, âmme menfaatinin herşeyin üstünde ol-

duğu mülâhazasıyla, vatandaşın sırf şahsi menfaati için olmayıp içtimai menfaat için tanınmış olan bu hakkın kullanılmasının mecburî tutulması gerektiğini ve oy vermenin mecburî kılınması keyfiyetinin, bu sebeplerden dolayı hukuka ve meşruiyete aykırı bulunmadığını ieri sürmüşlerdir; bundan başka, fayda temin etmesi bakımından da bunun şayanı temenni bulunduğunu beyyan etmişlerdir: Oy verme mecburiyetinin kabul edilmediği memleketlerde, (Meselâ İngiltere gibi demokrat bir memlekette 1918 tarihinde müstenkiflerin nisbeti, % 50'den fazla idi) müstenkiflerin fazla sayıda olacağı ve bunun büyük bir mahzur teşkil ettiği söylenmiştir. Buna mukabil mecburiliğin kabul edildiği yerlerde, istinkâf edenlerin % 5 nisbetine düştüğü gösterilmiş ve eğer bu meşrû ve faydalı bir usul olmasaydı, Arjantin, Avustralya, Danimarka, Lüksemburg, Belçika, Macaristan, Romanya, İtalya, Çekoslovakya, Yunanistan'da payidar olmaz; ve, yeni yeni kanunlarda yer almazdı denmiştir. Bütün bunlara rağmen ilim heyeti, anayasamızda milletvekili seçimi keyfiyetinin vatandaşın bir hakkı olduğu hususundaki sarahate istinaden, oyun mecburî değil ihtiyarî olması lâzım geldiği neticesine varmıştır.

Oy'un gizliliğine gelince:

Bu bahsi, seçim ameliyesini tetkik ederken ayrıca görmüş olduğumuzdan burada tekrara girişmeyeceğiz.

a — Cari olan seçim usulü:

Memleketimizde tatbik edilen seçim usulü, çoğunluk sistemine dayanan liste usulüdür. Yani ne İngilterede olduğu gibi tek isim usulü ve ne de Avrupa memleketlerinin çoğunda olduğu gibi nisbi temsil sistemine yer verilmemiştir.

Seçim kanunumuzu hazırlayan ilim heyetinin "nisbi temsil" sistemine yer vermeyişinde, memleketimizdeki siyasi partilerin o tarihlerde programlarını tamamen açıklamamış, ayrılık noktalarını iyice belirtmemiş olmaları ve halkın "şahıslara" değil fakat münhasıran programlara fikirlere oy verecek duruma gelmiş olmaması mülâhazaları rol oynamıştır. Filhakika bütün bu unsurlar olmayınca da nisbi temsil sisteminin tatbikinden fayda umulamayacağı kabul edilmiştir. Bundan başka, nisbi temsil sisteminin her hangi bir partiye B. M. Meclisinde hiç bir zaman mutlak bir çoğunluk sağlamıyacağı ve bu sebeple koalisyon kabineilerinin kurulması cihetine gidileceği ve bunun her zaman kolay bir çare olmadığı ve koalisyon teşkili imkânsız olan hallerde Meclisin

feshi gerekeceği halbuki fesih müessesesinin memleketimizde yerleşmediği bu sebeble koalisyon kabinesi kurmak imkânsızlığı ve meclisi de feshedememek çaresizliği karşısında içinden çıkılamayacak buhranların zuhur edeceği ihtimallerine binaen ekseriyet seçim sisteminin şimdilik memleket bünyesine en müsait bir sistem olabileceği düşünülmüş ve ekseriyet sistemi sayesinde daima mustakar hükümetlerin işbaşına gelebileceği ve bu sayede memleketin muhtaç olduğu kalkınma programlarının tatbik edilebileceği hesaplanmıştır.

Demek oluyor ki cari olan seçim sistemimiz ekseriyet usulüne dayanır. Seçime iştirak eden listelerde isimleri bulunan adaylar arasında en ziyade oy almış olanlar sırasıyla seçimi kazanmış sayılırlar. (2)

2) Oy verme (seçim):

Seçim ameliyesini neticelendirecek olan oy verme işi, seçim günü sabah saat 8'den itibaren başlar ve akşam saat 17'ye kadar devam eder. Oy verme işi şu şekilde cereyan eder:

Sandık kurulu önüne gelen seçmen vatandaş, seçmenlik kartını Başkana verir; karta göre ismi seçim kütüğünde bulunur ve sonra masa üzerinde duran resmî oy zarflarından bir tanesi kendisine verilir, ve oy pusulasını zarfa koymak üzere gideceği yer gösterilir.

Zarfı alan seçmen, doğruca oy verme yerine gider (oyunu kullanmadan başka hiç bir yere gidemez), ve orada, isterse boş beyaz bir kağıda dilediği adayların isimlerini yazarak oy pusulasını tanzim eder, isterse matbu oy pusulalarından birini olduğu gibi zarfa koyar.

6428 sayılı (ve 30.6.1954 tarihli) kanunla değiştirilen 91 ci maddeye göre seçmen:

- Muhtelif siyasi partilere mensup adaylardan,
- Siyasi partilerle müstakil adaylardan,
- Veya sadece müstakil adaylardan, terkip edilmiş matbu veya daktilo veya başka bir aletle yazılmış veyahut teksir edilmiş oy pusulalarını istimal edemez. Dediğimiz gibi ya bizzat boş bir kağıda oy verme yerinde dilediği adayların isimlerini yazarak oy pusulasını tanzim edecektir veyahut oy verme yerinde bulunan resmî ve matbu oy pusulalarından birini zarfa koyacaktır. (3)

(2) — Seçim usulleri hakkında bk: İlhan Arsel - Anayasa Hukukunun Umumi esasları. 1955.

(3) — 1954 seçimlerinde partiler veya partiler adına muayyen kimseler, her hangi bir seçim çevresinde seçime iştirak eden müstakil adaylardan veya siyasi partilerin gösterdikleri adaylardan terkip edilmiş matbu veya daktilo veya başka bir aletle teksir edilmiş oy pusulaları hazırlamakta ve bun-

Seçmen kapalı oy verme yerinden dışarı çıkmadıkça, oraya hiç kimse sokulmaz. Bu oy vermenin gizliliğini ve serbestliğini temin için alınmış bir tedbirdir. Oy verme pusulasını hazırlayıp zarflamak için gerekli muayyen müddetten fazla kapalı oy verme yerinde kalan seçmen, başkan tarafından dışarıya çıkmak için davet olunur çıkmadığı takdirde çıkartılır. (Keyfiyet bir tutanakla tesbit edilir ve kendisine 129 cu maddedeki cezaî müeyyide tatbik edilmek üzere) (100 liraya kadar hafif para cezası) müddeiumumiliğe verilir.

Seçmen oy pusulasını zarfa koyup yapıştırdıktan sonra, Kurulun önünde duran sandığa zarfını bizzat atar. Attıktan sonra kütükteki isminin karşısına imzasını atar (veya parmak basar - imza bilmiyorca): İmza atmaktan istirkâf eden için dahi cezaî müeyyide tatbiki gerekir (Mad. 129) (100 liraya kadar hafif para cezası).

Kurul başkanı, oyunu kullanmış olan seçmene, seçmen kartını mühürleyerek iade eder.

Hiçbir seçmen, oyunu kullandıktan sonra sandık başında kalmaz. Kalmakta devam ettiği takdirde kurul başkanı tarafından ihtar edilir ihtar da dinlemezse 128 ci maddedeki cezaî müeyyide tatbik edilir.

Seçmenler reylerini veripte, sandık kurulu mensupları ve müşahitler de reylerini sandığa attıktan ve seçim saati 17. nihayet bulduktan sonra reylerin sayımına geçilir.

Sandık kurulu başkanı ve âzaları, nerede kayıtlı bulunurlarsa bulunsunlar, vazife görmüş oldukları sandıkta oylarını kullanırlar. Adaylar ve müşahitler dahi, seçmen kartlarını göstermek suretiyle, o sandıkta reylerini verirler ve keyfiyet tutanağa geçirilir.

Seçimin aleniyeti ve dürüstlüğünü temin maksadiyle oy verme için bitmiş olduğu (saati tutanağa geçirilir), ve oy verme yerinde hazır bulunanların sayımı takip edebilecekleri Kurul Başkanı tarafından ilân edilir. Kurulun sayımı faaliyetini intizam ve selamet içerisinde yapabilmesini temin için sayım masası etrafında boş kalması gereken kısım, kurulun kararı ile tayin edilir ve mümkün olursa bir ip germek suretiyle buradan içeriye kurul azalarından başka kimsenin girmemesi temin edilir.

Bundan başka Başkan, listesinde yazılı olup ta oy vermiş olanla-

ları vatandaşlara dağıtarak bir takım seçim suiistimallerine sebebiyet vermekteydiler. Yukardaki tedbir bu gibi halleri önlemek maksadiyle ittihaz edilmiştir.

nın sayısını (imza ve parmak izlerinden çıkarmak suretiyle) tutanağa geçirir ve keyfiyeti yüksek sesle ilân eder.

Oylarını kullanmış olan bu seçmen sayısına, kullanılmamış boş zarflar sayısı ilâve edilir ve böylece sandık kuruluna teslim edilen zarflar miktarına uygun olup olmadıkları tesbit edilir (Sandık kuruluna teslim edilen zarflar sayısı, kütükte isimleri yazılı seçmenlerin sayısının aynıdır). Kullanılmayan zarflar bir paket halinde mühürlenir ve sayıları tutanağa geçirilir.

Bundan sonra oy sandığı, seçim mahallinde ve herkesin gözleri önünde açılır. İçinde bulunan zarflar, açılmadan, evvel sayılır ve oylarını kullanmış olan seçmen sayısına tekabül edip etmedikleri kontrol edilir. Eğer fazla zarf çıkmış ise, bu takdirde, zarfların hepsi yeniden sandığa konur ve Kurul Başkanı sandıktan fazla sayıya tekabül eden miktarda zarfı gelişi güzel alır, bunlar açılmadan yakılır ve keyfiyet tutanağa geçirilir.

Böylece elde, oylarını kullananlar adedince zarf kalmış oluyor demektir. Zarflardan çıkacak olan oy pusulalarının içine konacağı torbanın boş olduğu tesbit olunarak keyfiyet tutanağa geçirilir ve sayıma başlanır.

Fakat sayıma başlanmazdan evvel Kurul Başkanı, kurul azalarını sayım işi için ayrı ayrı vazifelendirir. Evvelâ iki cetvel kayıtcısı tayin eder. Bu cetvel kayıtları ayrı ayrı siyasi partilere mensup olmalıdır. Ve her halde birisinin muhalefet partisi mensubu olması lâzımdır. Bundan başka, Başkan siyasi parti mensuplarından birisini sandıktan zarfları çıkarıp kendisine vermek ve bir diğerini de cetvele kaydolan oy pusulalarını torbaya koymakla vazifelendirir.

Sayım cetvellerinin boş olduğu hazır bulunanlara gösterilir.

Vazifeli aza, sandıktan teker teker zarfları alır ve başkana verir: Başkan, kendisine verilen zarfın üzerinde onu atan seçmeni belli edecek her hangi bir işaret bulunup bulunmadığına bakarak, eğer böyle bir işaret varsa içinden çıkacak pusulanın muteber olmadığına karar verilir. Böyle bir işaret yoksa zarfı açar ve içindeki pusulayı okur. Eğer bu oy pusulaları: İmzalı ve mühürlü veya seçmenin kim olduğunu gösterecek mahiyette bir işaret taşıyorsa, veya ihtiva ettiği isimler sandık kurulunca okunamayacak vaziyette ise, zarftan çıkan oy pusulası imzalı, mühürlü veya seçmenin kim olduğunu belirtecek mahiyette her hangi bir işaret taşıyorsa, veya seçime iştirak eden partiler tarafından gösterilen aday-

lardan, veya bunlarla müstakil adaylardan veya sadece müstakil adaylardan terkip edilmiş matbu, veya daktilo ile veyahut başka bir aletle yazılmış veya teksir edilmiş ise muteber sayılmaz. Keza bir zarftan bir kaç tane birden oy pusulası çıkarsa bu pusulaların hiç biri muteber olmaz. (Aynı isimleri muhtevi bir kaç pusula çıkmış ise bunlar tek pusula yerine kaim olur). Bundan başka eğer sandıktan çıkan zarf, sandık kurulunca verilen tek biçim renkte bir zarftan gayri bir zarf ise veya zarfın üzerinde hangi seçmen tarafından atıldığını belli edecek şekilde her hangi bir işaret varsa, bu zarflar içerisindeki pusulalar muteber sayılmazlar.

Oy pusulalarında adayın öz ve soyadı yazılmış olmalıdır: Sadece öz adı veya soyadı yazılmış olduğu hallerde eğer bundan namzedin kim olduğu tereddüdsüz anlaşılabilirse oy pusulası hüküm ifade eder aksi takdirde muteber olmaz. Oy pusulasında, seçilecek aday sayısından fazla isim bulunduğu takdirde, sondan başlanarak fazla isimler hesaba katılmaz; aynı isim bir kaç defa yazılmış ise tek oy sayılır.

Seçime iştirak eden partilerin alamet ve işaretlerini muhtevi olan matbu oy pusulalarında yazılı adaylardan bir veya bir kaçının iptali halinde bu isimler iptal edilmemiş addolunacağı gibi bunların yerine ilâve edilmiş isimler bulunduğu takdirde dahi bu isimler hesaba katılmaz ve mezkur matbu oy pusulası olduğu gibi kullanılmış sayılır (Seçim kanununun muaddel 110 cu maddesine bakınız).

Başkan, zarftan çıkan pusulayı okur ve okudukça cetvel kayıtcısı olan iki azadan her biri, önündeki cetvelde ismi okunan namzedin hizasına aldığı oy sayısını kaydeder. Cetvelde geçen oy pusulası, vazifeli aza tarafından torbaya konur.

(Oy pusulalarını, isterlerse, kurulun diğer azaları da ve parti müşahitleri de görebilirler. Namzetler ve parti müşahitleri üçten fazla iseler, hazır bulunanlar arasında Başkan tarafından kurul huzurunda kur'a çekmek suretiyle sandık başında kalacak üç parti müşahidi tesbit edilir. Diğer müşahitlerle müstakil namzetlerin müşahitleri için, sayım işini takip edebilmeleri için yer gösterilir).

Bu işler bitince, ve sayım nihayet bulunca, torbadaki oy pusulaları yeniden sayılır ve bunların sandıktan çıkan zarf sayısına uygunlukları kontrol edilir ve keyfiyet tutanağa geçirilir.

Oyların sayımı ve sayım cetvelerine neticelerin geçirilmesi bittikten sonra sandık kurulu Başkanı bu neticeleri yüksek sesle ilân eder

ve bundan sonra: Sayıma müteallik bütün muameleler (113 cü madde tasrih edilen hususlar) bir tutanağa geçirilir ve tutanak başkan ve azalar tarafından imza edilir. Müşahitler imza koymazlar.

İşbu tutanağın tanzimi anına kadar, sandık başı işlerinden dolayı sandık kurullarına, ilgili seçmen veya siyasi partilerce şikâyet ve itirazda bulunulabilir (Madde 112). Bu takdirde sandık kurulu derhal itiraz ve şikâyeti tetkik ederek bir karar itihaz eder ve bu karar ilgiliye seçim yerinde tefhim eder ve aynı zamanda bu karara karşı bir diyeceği olup olmadığını sorar varsa kararlar birlikte bunu tutanağa geçirir.

Tutanağa geçirilen karara karşı vaki itirazlar ve şikâyetler için İlçe seçim kurulu başkanına müracaat etmek lâzımdır, İlçe seçim kurulu başkanının kararı, sandık kurulu kararını tashih eder mahiyette ise, kurul bu karara uyar.

Demek oluyor ki sandık kurullarına yapılacak şikâyetler ve sandık kurullarının kararlarına karşı vaki itirazlar seçim tutanağının tanzimi anına kadar yapılır ve bu şikâyet ve itirazda bulunanların isim, adres ve hüviyetlerinin bilinmesi şarttır.

Sandık kurullarının kararları aleyhine ve seçim sayımı tutanağının tanzimi muameleleri aleyhine vaki itirazlar, İlçe Seçim Kuruluna yapılır ve bu şikâyet ve itirazlar, oy verme gününün ertesi günü saat 17 ye kadar yapılabilir.

Sandık kurulu kararları aleyhine vaki itirazlar, İlçe seçim kurulu-na yazılı veya sözlü olarak, ve Tutanak tanzimi muameleleri aleyhine şikâyet ve itirazlar ise yazılı olarak yapılır.

Soyadı alfabe sırasına göre namzetlerin aldıkları oyları gösterir ve sandık Kurulu Başkan ve azalarınca imzalı bir cetvel, bir hafta müddetle sandık çevresi dahilinde asılı kalır (Mad. 114).

İşleri nihayet bulan sandık kurulları başkanları, oylar, kurulca tutulan tutanaklar, sayım cetveleri gibi bütün sayıma dair evrak ve vesikaları kendisinin bağlı bulunduğu İlçe Seçim kuruluna götürüp teslim eder.

İlçe seçim kurulları, sandık kurullarından gelen sandık tutanaklarını birleştirir ve ilçe dahilinde bulunan bütün sandık kurullarından gelen tutanakları birleştirdikten sonra bunların neticelerini namzetlerin soyadlarını alfabe sırasına göre tanzim edilmiş umumi bir tutanakla birlikte İl seçim kuruluna gönderir (Mad. 116).

İl seçim kurulları, İlçe seçim kurullarından gelen tutanakları birleştirerek oy kazananların adlarını ve soyadlarını bir tutanak halinde, ve almış oldukları oy sayısı ile birlikte tesbit eder.

Milletvekili seçilenlere İl Seçim Kurulu tarafından, seçilmiş olduklarına dair birer tutanak verilir ve bunların ayrıca 2 şer T.B.M.M. Başkanlığına gönderilir. Tutanağın bir sureti İl Seçim Kurul utarafından seçim çevresinde hemen ilân edilmek üzere o yerin en büyük mülkiye âmirine tevdi olunur ve ayrıca üç gün müddetle Kurul kapısında asılı tutulur. (Madd 117).

DÖRDÜNCÜ KISIM SEÇİM SUÇLARI

Seçim müessesesinin mevcut bulunduğu her memlekette olduğu gibi seçim kanunumuz, seçim işlerine taalluk eden suçları tesbit ederek bu suçlara verilecek cezaları teker teker tayin etmiştir.

Seçim suçları, seçim işleri ile vazifelendirilmiş şahıslar tarafından işlenebileceği gibi, seçmenler, seçmen olmayanlar ve siyasi partiler tarafından da işlenebilir. Şimdi evvelâ seçmenler, seçmen olmayanlar ve siyasi partiler tarafından işlenebilecek suçları ve bunlara verilecek cezaları görelim,

1) SEÇMENLER-SEÇMEN OLMAYANLAR - VE SİYASİ PARTİLER TARAFINDAN İŞLENEBİLECEK SUÇLAR:

— Seçme yeterliğini haiz bir kimsenin seçmen kütüğü veya listelerinden kaydının silinmesine sebep olanlar, veya seçme yeterliği olmadan bir kimsenin kendisini veya bu yeterliği haiz bulunmayan bir başkasını hileli hareket ve muamelelerle seçmen kütük ve listelerine kaydettirenler, veya bu şekilde kütüğe veya listeye kaydolanmış bulunan kimselerin kaydının silinmesine mani olanlar için seçim kanununun 141 ci maddesi 3 aydan üç yıla kadar hapis cezası tertip etmiştir.

Bu madde ile tasrih edilen ceza, bu fiillerin seçmen kütük ve listelerini hazırlayanlardan gayri kimseler tarafından yapılması halinde mevzuubahistir. Yoksa kütükleri bizzat tanzim edenler tarafından ika olunacak bu gibi suçlar için kanunun 149 cu maddesiyle en az 3 yıl hapis cezası kabul edilmiştir.

— Oy hakkını haiz bir kimsenin, bu hakkını istimal etmesine mani olmak kastıyla bu kimsenin seçmenlik hüviyetini isbata yarayan bir vesikayı imha veya tahrif edenler, çalanlar, veya saklayanlar, seçim kanunu 127 ci maddesi gereğince 3 aydan bir yıla kadar hapis cezası-

na mahkum olurlar. Bu suç için esas olan husus, seçmenin oy vermek için hüviyetini isbata medar olacak bir vesikaya karşı, ve meselâ seçmen kartı veya nüfus hüviyet cüzdanı gibi, suçun işlenmiş olmasıdır. Bunun dışında kalan ve meselâ paso, veya bir cemiyete mensup olduğunu gösterir karta karşı böyle bir muamele yapılmış olsa bu suç teşkil etmez.

— Oy'unu kullandıktan sonra sandık kurulu başkanının ihtarna rağmen sandık başından ayrılmayan, veya başkalarının oy vermesi hususunda müdahalede, telkinde veya tavsiyede bulunanlar için 128 ci madde 1 aydan 1 seneye kadar hapis cezası tertip etmiştir.

Bu maddedeki suçun tekemmül etmiş olması için yukarıda zikre dilen hareketlerin, yani müdahale, telkin ve tavsiyenin, oyunu kullanmış olupta sandık başından, sandık kurulu başkanının ihtarna rağmen ayrılmayan bir seçmen tarafından yapılmış olması lâzımdır. Aksi takdirde suç mevcut değildir.

— Oy verme günü, sandık başındaki sırasına riayet etmeyenler, sandık kurulu başkanının göstermiş olduğu oy verme yerinden başkasına girenler, oy verme yerinden ihtara rağmen çıkmayanlar için kanunumuz 129 cu maddesiyle 100 liraya kadar para cezası tayin etmiştir.

— Bir kimsenin kendisine veya başkasına oy verilmesi veya verilmemesi, veya kendisinin veya başkasının aday gösterilmesi için adaylık beyannamesini imza etmesi veya etmemesi, için seçmenlere para veya herhangi bir menfaat teklif veya vaad etmesi, 130 cu maddeye göre 3 aydan iki seneye kadar hapis cezasını müstelzimidir.

Burada sadece teklif veya vaad keyfiyeti suçun tekemmülü için kâfi bir unsur addedilmiştir.

Bu maddeye göre meselâ bir seçmene seyahat, veya ziyafet, yemek içki gibi teklifler yapılmış olsa dahi suç vücut bulmuş olacaktır. Bu gibi teklifleri veya menfaatleri kabul edenler dahi aynı cezaya çarptırılırlar.

— Seçim propagandası sırasında bazı suçların ika edilmesi mümkündür ve işte seçim kanunumuz, 132 ci maddesiyle, bu gibi suçlara tatbik edilecek cezaları tesbit etmiştir. Seçim propagandası bahsinin umumî toplantılarına ait mevzularını tetkik ederken de görmüş olduğumuz üzere bu umumî toplantılar açık yer toplantıları ve kapalı yer top-

lantıları olmak üzere iki kısımdır ve her ikisi de bazı kaidelere gereğince yapılmak icabeder.

Meselâ açık yerlerdeki toplantıların seçim günü veya seçime takaddüm eden üç gün içerisinde yapılması halinde hem toplantıyı tertip edenler ve hem de toplantıda bilfiil seçim propagandası yapanlar, veya Belediyelerce tesbit edilmiş olan yerlerden gayri ve bilhassa umumî yolla âmme müesseseleri ve mabetlerde yapılan toplantılarda toplantıyı tertip edenlerle toplantıda söz almış bulunanlar 6 ay kadar hapis kapalı yer toplantısında, üç kişilik hey'et kurmadan ve en yakın zabıta memurluğuna haber vermeden toplanmak, veya bu işler yapıldığı halde bu toplantının intizamını sağlayacak harekette bulunmamak (meselâ kanuna karşı olan hareketleri önlememek, veya âmme nizam ve intizamına aykırı suç işlemeğe kışkırtacak mahiyetteki söz ve hareketleri menetmeğe çalışmamak, veya bu gibi hallerde zabıtaya haber vermemek) cezayı müstelzimidir.

Seçim propagandaları toplantılarına mani olmak veya toplantının devamına mani olmak da bu kısma dahildir: Meselâ toplantı esnasında o yerin elektrik cereyanını kesmek bu suça dahildir, çünkü kanun 133 cü maddesinde "..... her hangi bir vasıta ile seçim propagandası toplantısına mani olur veya devamına imkân vermeyecek tertiplerle onu ihlâl ederse" demektedir.

Seçim günü veya buna takaddüm eden üç gün içerisinde propaganda maksadiyle yayında bulunmak, veya her ne suretle olursa olsun seçimin düzenini bozacak veya oy vermenin tam bir serbestlilik içerisinde cereyanını ihlâl edebilecek mahiyette söz veya yazı ile propaganda yapanlar veya asılsız şayia çıkaranlara (6 aya kadar hapis ve ağır para cezası 134), Adaylık koymak için ordudan ayrılma hakkını iktisap edip te henüz vazifeleri başında iken propaganda yapan askerî şahıslar için kanunun 135 ci maddesiyle ağır para cezası verilir.

— Seçim kurullarının toplanmasına, veya toplanmış olan seçim kurullarının vazife görmelerine, cebir ve şiddet kullanmak suretiyle veya hileli faaliyetlerle (meselâ rüşvet vermek veya teklif etmek) mani olmağa çalışanlar, seçim kanunumuzun 136 cı maddesi gereğince en az 1 yıl hapse ve bununla birlikte para cezasına mahkum olurlar.

— Seçim Kurulları başkanları tarafından seçim yerlerinin intizamını sağlamak maksadiyle seçim işlerinin cereyanı sırasında alınmış

olan tedbirlere, ihtara rağmen riayet etmeyenler 3 günden 1 aya kadar hafif hapis cezasına mahkum olurlar.

Resmi makamlar tarafından yayınlanan ve seçim işlerine müteallik beyanname ve tebliğlerin ilânına ve asılmasına mani olanlar veya bunları tahrip edenler veya asılı tutanakları tahrip edenler (Madde 139 ve 140) gereğince 1 aydan 6 aya kadar hapis cezasına çarptırılırlar. Keza seçim propaganda matbualarının yayın ve ilân veya asılmasına mani olanlar veya bunları tahrip edenler için para cezası verilir.

— Seçme yeterliğini haiz olmadığını bildiği halde oy vermeğe teşebbüs edenler veya verenlr, veyahut başkasının ismini taşıyarak oy verme teşebbüsünde bulunanlar veya oy verenlerle, bir sandıkta oy verdikten sonra diğer başka bir sandıkta oy vermeğe teşebbüs edenler veya oy verenler için kanunumuz 142 ci maddesiyle 1 aydan bir yıla kadar hapis cezası tayin etmiştir.

— Kanunumuz oy sandıklarına karşı irtikap edilen suçlar için de ceza tertip etmiştir: Oy sandıklarına karşı irtikap olunan suçlar sandığın yerini değiştirmek, sandığı açmak, çalmak tahrip etmek gibi suçlardır ve bunlara verilecek ceza bir seneden 5 seneye kadar hapsi müstelzamdır.

— Oy verme günü müddetince ispirotolu içki satanlar veya verenler ve alanlar için 144 cü madde ağır para cezası koymuştur.

— Oy vermenin yolunda cereyanını veya seçim kurullarının vazifelerini selâmetle görmelerini yahut sayımın neticelerinin tesbitini geciktirmek maksadiyle ve suiniyetle şikâyet veya itirazda bulunanlar 145 ci maddeye göre bir aya kadar hapis cezasına çarptırılırlar.

— Kendilerine ait olmayan seçmen kartlarını kullananlar için ise 150 ci madde ile en az 6 ay olmak üzere hapis cezası tatbik edilir.

II — SEÇİM İŞLERİ İLE VAZİFELENDİRİLMİŞ KİMSELER TARAFINDAN İŞLENEBİLECEK SUÇLAR:

Seçim kanunumuzun 146 cı maddesine göre kütük işleri ile vazifelenirilmiş olan muhtarlar, başka bir seçim kütüğüne naklini isteyen seçmene lüzumlu belgeyi vermez, veya kütükte lüzumlu değişikliği yapmaz veya bu değişiklikleri kütüklerin muhafaza edildiği nüfus müdürlüklerine bildirmezse, bu fiilleri ister kasdi ister ihmal suretiyle olsun 10 liradan 100 liraya kadar para cezasına çarptırılır.

— 147 ci maddeye göre, kanunun 25 ci madde ile tasrih ettiği müddetler içerisinde seçmen kütük ve listelerini tanzim etmeyen, seçmen yoklamalarını yapmayan seçmen kütüklerini asmayan, kütük ve listeleri ait evrak ve vesikaları gereği gibi muhafaza etmeyenler, veya bu fiilleri kayıtsızık veya ihmal sebebiyle ika edenler için hapis cezası verilir. (üç aydan iki yıl).

— Seçmen kütük ve listelerine yazılmak hakkını haiz olmayan kimseleri kütüğe veya listeye yazmak veya yazılmak hakkını haiz olanları yazmamak, veya kütüğe yazılmış bir seçmenin ismini silmek ve silinmesi gereken kimseleri de silmemek gibi fiilleri ika edenler için kanun 3 yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası koymuştur.

— Seçim işleri ile vazifelendirilmiş kimselerin seçmen kütük veya listelerinde sahtekârlık yapmaları (meselâ kütük veya listelerde tahrifat yapmak, sahte kütük veya listeler tanzim etmek veya sahil kütük ve listelere sahte ilâveler yapmak gibi), kütük ve listeleri bozmak okunmaz bir hale sokmak, çalmak veya yok etmek, veya bu kütük ve listelere ait vesikaları çalmak, bozmak, yok etmek veya tahrif etmek, gibi suçlar için kanun üç yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası tertip etmiştir. Ancak bu gibi fiillerin kasden yapılmış olması lâzımdır. Kayıtsızlık sebebiyle vuku bulan bu suçlara ceza verilmez.

— Sahte seçmen kartı tanzim edenlerle, seçmen kartını sahiplerine vermeyenler için 150 ci madde altı aydan yukarı hapis cezası ve para cezası tayin etmiştir. Seçmen kartını sahibine vermeyen şahıs, şayet bu kartın sahibi olduğunu iddia eden kimsenin hüviyetinden şüphe ediyor ve bu sebeble kartı vermekten imtina ediyorsa ceza görmez. Ancak kartın sahibi olduğunu ileri süren bunu gerekli vesikalarla isbat eden kimseye seçmen kartı vermemekte devam eden şahıs bu suretle suçu ika etmiş sayılır.

— Seçim kurullarına seçilen veya tayin olunan kimseler, haklı bir mazeret olmaksızın vazifeye gelmezler veya geldikleri halde vazifelerini terkederlerse, 151 ci maddeye göre 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Seçim kurullarına mensup olanların, seçim muamelelerinin yapılmasına, tamamen veya kısmen, mani olmaları, oy verilmesini kısmen veya tamamen imkânsız kılmaları, seçimlerin butlanına bilerek sebep olmaları, yahut seçim neticelerini ilânden imtina etmeleri ve bunu kanuna aykırı bir şekilde ika etmeleri halinde 152 ci maddeye göre, 1

seneden 3 seneye kadar hapis ve 300 liradan 1000 liraya kadar para cezasına çarptırılırlar. “Kanuna aykırı bir şekilde” denmekten maksat, bu gibi kimselerin kanunun kendilerine vermiş olduğu selâhiyetlere istinat etmeyen fiiller için cezalandırılacaklardır. Zira, kanun kendilerine vermiş oolduğu selâhiyete istinaden yukardaki fiilleri yaparlarsa ve meselâ oy vermek hakkını haiz bulunmayan bir şahsa oy vermekten menederse bu fiil suç sayılmaz.

— Seçim işlerine müteallik bahsimizde, seçim vasıtalarının seçim kurulları marifetiyle temin edilmiş olduklarını, ve İl seçim kurulunun her türlü kağıt, sandık, zarf, oy pusulası ve her türlü seçim evrakını İlçe seçim kurullarına ve İlçe seçim kurullarının da sandık kurullarına göndermek vazifeleri olduğunu söylemiştik. İşte bu gibi vasıtaları zamanında yerlerine göndermeyen, veya bunların gönderilmesine mani olanlar için 153 cü maddenin ilk iki fıkrası gereğince bir yıldan aşağı olmak üzere hapis ve ayrıca para cezası hükmolunur.

Aynı maddenin üçüncü fıkrası gereğince, müstakil adayların veya partilere mensup adayların oy pusulalarını ve seçime ait evrakı imha veya zabt etmeleri veya okunamayacak şekilde bozmaları veya bu vasıtaların oy verme yerine götürülmelerine mani olmaları 6 aydan 3 yıla kadar hapsi müstelzimidir.

Bu gibi fiiller resmi sıfatı haiz olanlar, veya silâhlı kimseler tarafından ika olunur, veyahut meskene veya parti binalarına girilmek suretiyle ika olunursa ceza bir misli arttırılır.

— 154 cü maddeye göre: oy vermeye gelmeyen kimseler adına kütük listesine sahte imza atarak hileli bir hareketle sandığa oy atanlar veya bu fiili ika ettirenler veya her hangi bir şekilde seçimin neticesini değiştirecek mahiyette fiillere sebebiyet verenler, seçim tutanaklarını tamamen veya kısmen sahte olarak tanzim veya tahrir eden veya ettirenler 3 seneden 7 seneye kadar ağır hapse çarptırılırlar.

— Sandık kurulunun vazifelerini tetkik ederken de görmüş olduğumuz veçhile, bu gibi işler dolayısıyla ilgililer veya siyasi partiler tarafından veya şikâyete hakkı olanlar tarafından yapılacak olan itirazlar ve şikâyetleri tutanağa geçirmekten imtina eden sandık kurulu azaları 155 ci madde bir yıla kadar hapis ve para cezasına mahkûm edilir. Seçim kurullarına kötü niyetle şikâyet veya itirazda bulunanlar için ceza tertip edildiğini evvelce söylemiştik.

156 cı maddeye göre seçim kurulları azalarından her hangi birisi, kurulun ekseriyetle ittihaz eylediği karara itibar etmediği takdirde suç işlemiş olur ve bunun cezası bir aydan bir yıla kadar hapis cezasıdır.

— Seçim işleri ile vazifeli olanlar, yukarıdaki hallerin dışında kalan fiillerden birini ika ederek vazifelerini savsar veya kötüye kullanırlarsa (ki bunlar Türk ceza kanununa göre bir memurun memuriyet vazifesini ihmal ve suiistimal etmesi suçlarıdır) ve eğer bu gibi fiilleri seçim kanunu ile nazarı itibara alınmamışsa, bu takdirde ceza kanununda bu gibi suçlara ait cezalar, altıda bir arttırılmak suretiyle verilir.